

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Факультет психології
Кафедра соціальної роботи

Першута Дарія Володимирівна

**«Формування уявлення студентів ЗВО про функції молодіжного
працівника»**

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня
бакалавра соціальної роботи

Науковий керівник:
доцентка кафедри соціальної роботи,
кандидатка психологічних наук,
Полівко Лариса Юріївна

Допустити до захисту в ЕК

Кафедра соціальної роботи

Завідувач кафедри соціальної роботи

Кандидат соціологічних наук, доцент

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ	
1.1 Історія становлення молодіжної роботи в Україні.....	6
1.2 Практична складова діяльності молодіжних працівників.....	12
1.3 Структура фахової підготовки молодіжних працівників в закладах вищої освіти України.....	18
Висновки до розділу 1.....	24
РОЗДІЛ ІІ. АНАЛІЗ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЩОДО УЯВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ЗВО ПРО ФУНКЦІЇ МОЛОДІЖНОГО ПРАЦІВНИКА	
2.1 Характеристика вибірки емпіричного дослідження.....	26
2.2 Аналіз результатів дослідження.....	28
2.3 Аналіз дослідження щодо потреб у вищій освіті за освітньою програмою «Молодіжний працівник».....	35
Висновки до розділу 2.....	43
РОЗДІЛ ІІІ. ПРОГРАМА ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ЗВО ПРО ФУНКЦІЇ МОЛОДІЖНИХ ПРАЦІВНИКІВ	
3.1 Апробація програми формування уявлення студентів ЗВО про функції молодіжного працівника.....	45
3.2 Рекомендації щодо популяризації молодіжної роботи в Україні на основі апробованої програми.....	59
Висновки до розділу 3.....	59
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	64
ДОДАТКИ	71

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасний світ сповнений різними викликами, що постійно впливають на наше життя. Все частіше молодь пропонує ряд рішень щодо подолання різних проблем, прагне впливати на державотворчі процеси та долучатися до розвитку суспільства. Підтримка та розвиток такої тенденції проявляється наявністю такого напрямку як молодіжна політика, що спрямована на створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для соціалізації та інтеграції молоді в суспільні процеси.

Сьогодні, в епоху швидких технологічних змін та складностей, молодь має ще більший потенціал впливати на соціальні зміни, як і в глобальних проблемах, так і в державних, ставши потужним каталізатором соціальних змін в регіонах. Вона може стати рушієм позитивних змін у своїй громаді, привернути увагу до проблем, які потребують вирішення та створити інноваційні рішення. Для того, щоб молодь, зокрема, студенти могли відігравати свою роль у зміні світу та країни, важливо мати професійно підготовлених молодіжних працівників, які будуть підтримувати та надихати молодь, допомагати розвивати свій потенціал, втілювати ініціативи. Це дозволить надати молоді належну підтримку та наставництво, яке є необхідним для їх розвитку.

Незважаючи на важливість та наявність молодіжної політики, актуальної потреби мати спеціалістів цієї галузі не було наскільки вираженим. Зауважимо, що до грудня 2021 року навіть у класифікаторі професій не було такої професії як «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)». Це свідчить про те, що лише нещодавно було створено законодавче підґрунтя для розробки професійного стандарту професії, яке дозволяє встановити вимоги до кваліфікації і компетентності цієї професії, а також забезпечити якісне навчання та підвищення кваліфікації фахівців, легалізувати і захистити права фахівців цієї галузі, у тому числі, забезпечити їм соціальний захист, страхування та інші соціальні пільги.

Повномасштабне вторгнення також вплинуло на роботу молодіжних центрів та діяльність його працівників. Відтак змінився і курс роботи, зокрема, потреби молоді, що вимагають нині нових підходів до професії молодіжного працівника та підвищення їх професійної компетентності. В умовах війни молодь стає однією з найбільш вразливих категорій населення, її майбутнє стає невизначеним, а можливості займатися діяльністю, яка подобається, знижуються. Це збільшує потребу в молодіжних працівниках, які зможуть допомогти молоді з орієнтацією в новій ситуації, надати їм психологічну та соціальну підтримку. До того ж, в умовах кризи та нестабільності, молодь може стати джерелом нових ідей та рішень, виявити свою активність та громадську позицію.

Молодіжна та соціальна робота знаходять нові формати та методи роботи з молоддю, але для цього потрібно мати кваліфікованих фахівців у сфері молодіжної роботи. Відповідно і виникає потреба у проведенні дослідження на тему **«Формування уявлення студентів ЗВО про функції молодіжного працівника»**.

Мета – визначити актуальні уявлення студентів закладів вищої освіти про молодіжну роботу та діяльність фахівців та на основі цього розробити та апробувати програму щодо популяризації молодіжної роботи, зокрема, функції молодіжного працівника серед студентів ЗВО.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні підходи щодо становлення молодіжної роботи в Україні.
2. Визначити структуру фахової підготовки спеціалістів за кваліфікацією «молодіжний працівник».
3. Емпірично дослідити уявлення студентів ЗВО про молодіжну роботу як фахову професію.
4. Розробити програму щодо популяризації молодіжної роботи, зокрема, функції молодіжного працівника серед студентів ЗВО.

Об'єкт – особливості реалізації молодіжної роботи в Україні.

Предмет – формування уявлення студентів ЗВО про функції молодіжного працівника.

Методи дослідження – аналіз законів про молодіжну роботу, аналіз наукової літератури, метод анкетування (опитування студентів).

Структура дипломної роботи – робота складається з трьох розділів (перший розділ присвячений теоретичним підходам щодо становлення та розвитку молодіжної роботи в Україні та практичній діяльності молодіжних працівників, а також аналізу освітньо-професійних програм та дисциплін, які вивчають молодіжну роботу у ЗВО; у другому розділі аналізується проведене емпіричне дослідження щодо уявлення студентів ЗВО, а також аналізується опитування, яке представляє думки фахівців, практиків та представників ЗВО щодо потреби у навчанні молодіжних працівників, а третій розділ містить опис розробленої програми формування уявлення студентів ЗВО про функції молодіжного працівника та рекомендації щодо популяризації молодіжної роботи в Україні), висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 75 сторінок комп'ютерного тексту. Основний зміст викладено на 63 сторінках. Список використаних джерел складається з 46 найменувань.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ

1.1. Історія становлення молодіжної роботи в Україні

Молодь – це майбутнє будь-якої держави, тому важливо забезпечити її належне соціальне, психологічне та професійне формування. Один із способів досягнення цієї мети – це молодіжна робота, яка охоплює широкий спектр заходів, спрямованих на підтримку та розвиток молодіжного середовища. Від цілеспрямованої та ефективної молодіжної роботи залежить не лише самоповага молоді та її успіх у житті, але й майбутнє країни в цілому.

Історія молодіжної роботи – це не тільки довга послідовність подій та дій людей, спрямованих на формування нового покоління, це історія неперервного пошуку ефективних методів роботи з молоддю, яка неодноразово змінювала свої потреби, пріоритети та цілі. Вивчення історії молодіжної роботи допомагає зрозуміти важливість роботи з молоддю в сьогоденні та набути досвіду тих, хто працював з молоддю раніше. Історія молодіжної роботи показує, які проблеми виникали та як їх вирішували, які ідеї та цінності переконували молодь у минулому, що допоможе знайти шляхи до її підтримки та розвитку сьогодні.

Як зауважує Н. Останіна, у 1912-1914 роках відбувся розвиток клубної роботи, під час якого діяли усесторонні дитячі об'єднання з різними назвами, принципами та організацією, але вони були закладами клубного типу, можна сказати, що вони мають прообраз молодіжних центрів. У період з 1917 по 1919 рік розпочинається методична робота з організації клубної роботи з дітьми та молоддю в Україні. З 1920 по 1931 роки діяли 55 видів студентських клубів, які були розповсюджені по всіх областях України і залучалися до соціального виховання студентів [12]. Також у 1920-х роках були створені перші молодіжні організації, такі як «Січ», «Пласт», «Скаут», «Спартак» та інші. Вони працювали на засадах виховання молоді на основі національної та

патріотичної ідеології, відрізняючись від радянських молодіжних організацій, які були підпорядковані комуністичній партії [23].

У 1971 році в Україні зростає популярність та кількість підліткових клубів при місцевих комунальних установах [12]. У 70-ті роки тогочасна держава активно працювала над питаннями молоді, створювала різноманітні піонерські організації, проте така діяльність мала переважно політичну та ідеологічну зацікавленість, а залученість молоді мала лише формальний характер, на справі вони не особливо впливали на прийняття рішення. Незважаючи на обмеження, молодь все ж таки мала свою роль, адже неодноразово виходила на протести [46].

В 90-х роках ХХ століття розпочався процес становлення молодіжної роботи в Україні. Країна зіткнулася з викликом, щоб визначити правильні методи роботи з молоддю після проголошення незалежності в 1991 році. Хоча найпростішим рішенням було б продовжувати радянські підходи, такі як втручання в свободу та автономію молоді заради її блага, уряд прийняв закони «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» у 1992 році та «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» у 1993 році, які визначили пріоритетні напрямки діяльності держави у сфері молодіжної політики. Молодіжна політика у цей період сприяла створенню молодіжного руху та самореалізації молоді. Основними завданнями були залучити молодь до діяльності, забезпечити навчання та проживання, формувати здоровий спосіб життя, розвивати сферу освіти та науки [14]. У 1995 році була створена Національна Рада з питань молодіжної політики, мета якої сприяти вдосконаленню молодіжної політики, забезпечувати співпрацю різних інституцій щодо питань молоді та участі її у державних процесах та суспільстві, а з 1995 року проводилися парламентські слухання про молодіжну політику. Це дозволило створити розгалужену систему структур та інституцій, які займаються питаннями молоді в Україні [2]. У цей час молодіжні організації почали формуватися на різних рівнях – від місцевих до національних [29]. Однією з перших стали Спілка молодіжних організацій

України, створена у 1990 році, та Національна рада молодіжних організацій України, заснована у 1994 році [46].

У 2000-х роках молодіжна робота почала розвиватися активніше. Уряд України прийняв кілька законодавчих актів, спрямованих на розвиток молодіжної політики в країні. У 1996 році було створено Міністерство України у справах сім'ї та молоді, яке об'єднало органи виконавчої влади, що займалися розвитком молоді та державної політики щодо дітей. Це призвело до зниження уваги щодо молодіжних питань на рівні держави. У 1998 році Верховна Рада України прийняла Закон «Про молодіжні та дитячі громадські організації» [36], який регулював створення та діяльність молодіжних та дитячих громадських організацій, які формуються та діють на принципах добровільності, рівноправності їх членів, самоврядування, законності та гласності. Тоді ж було прийнято постанову «Про Комплексні заходи Кабінету Міністрів України щодо реалізації державної молодіжної політики в Україні («Молодь України»)), що вперше окреслила сферу роботи з молоддю [35]. Незважаючи на низку реформаторських рішень, у цей період не було дієвих механізмів, що сприяли б створенню успішних проєктів, зокрема через відсутність бюджетних коштів [14].

Починаючи з 1999 року, студенти почали більш активно займатися діяльністю в університетах. Вони зрозуміли, що важливо співпрацювати між закладами освіти і організовувати спільні заходи. На той момент існував Європейський союз студентів, тож в Україні створили Українську асоціацію розвитку студентського самоврядування, яка потім перетворилась на Українську Асоціацію Студентів (УАС). З 2003 року студенти активно залучали до співпраці університети з різних частин України і співпрацювали з Кабінетом Міністрів України. Аналіз даних за 2003 рік також свідчить про те, що зростає кількість клубів для молоді, їх нараховують вже 1656, а у 2007 році – 1506 [12]. Попри політичні, економічні, соціальні складнощі, що були у цей період в Україні, молодь була тією опозицією до політичних систем, що сприяла утвердженню демократії та свободи.

У період з 2010 до 2014 року молодіжна політика в Україні переживала частковий занепад, одночасно з цим спостерігався поступовий застій у законодавстві для молоді. Національна Рада з питань молодіжної політики припинила свою діяльність та була ліквідована. Хоча у цей же період відбувалося реформування молодіжної політики за інноваційними практиками, запозиченими з країн Ради Європи, проте все ж таки частково повертаються до старих радянських моделей, від яких раніше відмовлялись.

Впродовж 2014-2019 років Україна активно просувалась у євроінтеграції та зосередилась на підвищенні рівня участі молоді у державотворчих процесах та суспільному житті. Це було зумовлено Революцією Гідності в 2014 році, де саме молодь займала активну позицію, це також було зумовлено російською агресією та підписанням угоди про Асоціацію з Європейським Союзом та Європейським співтовариством з атомної енергії [46]. Основною ознакою цього періоду можна назвати переорієнтацію молодіжної політики з «робота з молоддю» на «молодіжна участь» [14].

У 2014 році була створена програма «Молодіжний працівник», яка сприяла розвитку та підготовці фахівців для роботи з молоддю. Програма ґрунтується на принципах неформальної освіти і стала одним з інструментів підтримки молодіжної роботи в Україні [11]. Метою програми є об'єднання людей, які працюють із молоддю, надання їм знань для роботи в молодіжній сфері та уніфікування підходів до молодіжної роботи в Україні. Основна аудиторія програми – лідери та активісти громадських та благодійних організацій, державні службовці, які працюють із молоддю, та працівники інших організацій, залучених до роботи з молоддю. Програма реалізується шляхом проведення тренінгів та конкурсу кращих практик молоді [8]. Через те, що лише нещодавно було впроваджено таку професію як «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)» (2021), професійний стандарт був опублікований лише у березні 2023, то можна стверджувати, що ця програма стала основним орієнтиром для підготовки професіоналів.

Починаючи з 2016 року, сталося значне зростання кількості молодіжних центрів та просторів, що є частиною молодіжної інфраструктури. У той же час у 2017 році кількість клубів для молоді зменшується, залишилося 1000, а з ініціативи громадських організацій було створено близько 100 клубів [12]. У 2017 році урядом було затверджено типові положення про молодіжний центр, що має на меті упорядкування процесу розбудови молодіжної інфраструктури. Згідно із цим документом, молодіжний центр визначається як заклад, який створений для розвитку молодих людей та розв'язання соціальних викликів. Фахівці, які працюють у цій установі створюють різноманітні заходи для розвитку інтелектуальної, моральної, творчої сфери особистості, соціалізації, реалізації молодих людей, популяризації здорового способу життя, громадянської освіти, реалізації національно-патріотичного виховання тощо. Центри проводять оцінку потреб і згідно неї мають змогу втілювати актуальні ідеї із застосуванням різноманітних технологій та методів. Для забезпечення ефективної діяльності молодіжних центрів, врахування громадської думки, зокрема молодих людей, щодо використання коштів, прозорості роботи фахівців і директора, проведення перевірки стану виконання необхідних завдань при кожній установі створюється експертна рада [34].

У 2017 році було вперше організовано Всеукраїнський конкурс кращих практик молодіжної роботи. Краща практика молодіжної роботи визначається як проект, програма, що була успішно реалізована в молодіжній сфері та принесла позитивні результати. Захід сприяє обміну досвідом між молодіжними центрами та молодіжними працівниками, заохочує створювати нові ініціативи для розвитку та вдосконаленню такого напрямку [7]. У цьому ж році було запроваджено Форум молодіжних працівників і працівниць для поліпшення якості молодіжної роботи. Щороку проводиться така ініціатива, на якій збираються фахівці з різних регіонів України. Форум становить платформу для обговорення перспектив реалізації молодіжної політики та організації молодіжної роботи в Україні, а також для обміну найкращими практиками роботи з молоддю [26].

Україна очолює список країн Східного Партнерства за кількістю проведених заходів та числом учасників. За даними SALTO, протягом 2014–2017 років, 816 українських волонтерів взяли участь у 715 проектах Європейської волонтерської служби (EVS). У той же період 4636 молодих українців брали участь у 611 молодіжних обмінах, а 2409 молодіжних працівників приймали участь у 809 заходах щодо розвитку мобільності молодіжних працівників. Згідно з даними, українська молодь становить третину від загальної кількості молоді з країн Східного Партнерства, яка бере участь у молодіжних програмах в рамках «Еразмус+» [45]. Зазначені дані свідчать про розвиток та зацікавленість молоді у всесвітніх молодіжних рухах.

У період 2016-2019 року співпраця з Молодіжним сектором Ради Європи значно зміцнилась. За ініціативою Міністерства молоді і спорту України, Українського інституту міжнародної політики та Національної молодіжної ради України був створений конкурс «Молодіжна столиця України», що мотивує співпрацю між органами місцевої влади та активною молоддю, сприяє обміну досвідом, успішними технологіями роботи і свідчить про ще більший розвиток молодіжної роботи. У 2019 році був створений Всеукраїнський молодіжний центр, який зараз є потужним координатором та рушієм молодіжної роботи. Всеукраїнський молодіжний центр – це експертно-ресурсний центр, який займається діяльністю, що сприяє вдосконаленню молодіжної роботи України. Вони сприяють розвитку молодіжних центрів, збирають найкращі міжнародні та регіональні ресурси, практики, методи для створення сприятливого середовища розвитку українських молодих людей. Команда центру організовує різні спільні освітні заходи, форуми, створюються методичні ресурси, сприяють підвищенню кваліфікації фахівців та обміну досвідом між усіма установами [46].

Як було згадано нами раніше, то лише у 2021 році до Національного класифікатора професій було додано «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)» [33], а у березні 2023 року опублікували професійний стандарт, який регулює діяльність фахівців та окреслює компетентності, необхідні для

працівників у цій сфері [38]. Фундаментальним підґрунтям молодіжної сфери став Закон України, який був опублікований у квітні 2021, «Про основні засади молодіжної політики». Він визначає основні засади, напрямки роботи та механізми реалізації молодіжної політики, регулює участь молодих людей у її формуванні та реалізації [37].

Сьогодні молодіжна робота продовжує стрімко розвиватися, хоча і має перед собою багато нових викликів, які спричиненні через пандемію Covid-19, яка змусила повністю змінити та переформатувати методи роботи, в тому числі, і через повномасштабне вторгнення рф на територію України, яке мобілізувало фахівців для швидкого реагування та кардинально змінило напрями роботи [27].

Сьогодні, в умовах повномасштабного вторгнення, базою для здійснення молодіжної політики є «Національна молодіжна стратегія до 2023 року», що передбачає створенню нових практик для розвитку молодих людей з огляду на Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року, стратегії та документацію, досвід молодіжної політики ООН, Ради Європи та ЄС, а також зважаючи на економічну, безпекову та демографічну ситуацію [17].

Стратегією є заохочення молоді до суспільних та державних процесів, підвищення їхньої професійності та конкурентоспроможності шляхом створення різних практик. До основних пріоритетів належить безпека, здоров'я, спроможність та інтегрованість.

Розуміння та знання історії становлення молодіжної роботи необхідне для визнання цієї діяльності, для розуміння сучасної молодіжної політики та її сфери діяльності, а врахування помилок, досвіду та практик допомагає побудувати якісний та ефективний подальший розвиток.

1.2. Практична складова діяльності молодіжних працівників

Молодіжна робота є важливим напрямом діяльності у сучасному суспільстві, який спрямований на підтримку та розвиток молоді, забезпечення її активної участі у соціальному, економічному та політичному житті.

Суб'єктами молодіжної роботи є всі соціальні інституції, які займаються молоддю безпосередньо чи опосередковано, а також сама молодь [1].

Згідно з визначенням Організації Об'єднаних Націй (ООН), підлітки та молодь охоплюють вікові категорії від 10 до 24 років. Однак, кожна країна-член може мати власні визначення цих категорій відповідно до свого законодавства [44]. У 2021 році в Україні був прийнятий Закон «Про засади молодіжної політики», який регулює молодіжну політику, зокрема діяльність залучення дітей та молоді до громадського життя, сприяння розвитку молодіжної роботи. Законодавство визначає молодь як людей віком від 14 до 35 років, а молодіжну роботу як вид діяльності, метою якої є залучення дітей та молоді до участі в суспільному житті та передбачає, що можливість здійснювати таку діяльність можуть самі молоді люди, або разом з дітьми та молоддю, або в інтересах дітей та молоді за допомогою спільних інструментів прийняття рішень [37].

Як зазначають Н. Дзьоба, Л. Мукосєєва, Н. Тілікіна, О. Шкарупа молодіжна робота – це «...цілісне соціальне явище, що об'єднує всі суб'єкти соціального виховання і становлення молоді (сім'я, найближче оточення, заклади освіти, однолітки) з ресурсами традиційного виховання і організованої діяльності фахівців з роботи з молоддю». У свою чергу, спеціаліст по роботі з молоддю – це загальний термін, який охоплює фахівців, які займаються різними аспектами молодіжної роботи. Серед них можуть бути працівники молодіжних центрів, члени та членкині молодіжних громадських організацій, вчителі, фахівці з соціальної роботи та інші. Робота з молоддю є різносторонньою та багатоаспектною, тому багато людей, які не займаються цією сферою, можуть не знати, що всі ці фахівці, що займаються розвитком, навчанням та задоволенням потреб молоді – це фахівці по роботі з молодими людьми [15].

Над розвитком молодіжної роботи, її прогресивністю, підготовкою фахівців з соціальної роботи до цієї сфери, працюють різні закордонні дослідники, зокрема члени Ради Європи. Рада Європи – це міжнародна

правозахисна організація, яка була створена у 1949 році і складається з 47 держав-членів, які підписали Європейську конвенцію про захист прав людини. Рада Європи займається захистом прав людини, демократії та верховенства права, сприяє пошуку рішень наявних проблем у суспільстві. У 1995 році Україна стала членом Ради Європи, а співпраця між Радою Європи та державним органом, що відповідає за реалізацію молодіжної політики в Україні, розпочалася наприкінці 1990-х років з метою підвищення ефективності молодіжної політики на різних рівнях держави, надання допомоги молодіжним організаціям і покращення співпраці між державними установами та громадськими організаціями [6]. Рада Європи розробила онлайн-інструмент «Портфоліо молодіжної роботи», мета якого допомогти фахівцям та організаціям, які здійснюють молодіжну роботу зрозуміти власні ресурси, компетенції та ефективно інтегрувати їх у свою діяльність. Зазначається, що молодіжна робота дає можливість розвивати власну самостійність, втілювати ідеї у команді або індивідуально, створити безпечне, корисне та цікаве дозвілля та відпочинок, долучитися до неформальної освіти, будувати діалог з державною владою та вчить змінювати навколишнє середовище [32].

Як ми зазначали раніше, одним із найважливіших компонентів, що залучений до реалізації молодіжної політики, є молодіжний працівник, який створює умови для усесторонньої реалізації молодих людей, допомагає розкрити потенціал, розвинути різноманітні сфери особистості та інтегруватися у суспільне життя [37]. До внесення посади «фахівця з питань молоді» до класифікатора професій найбільш часто дослідники порівнювали професійні завдання та функції фахівців з діяльністю соціального працівника або соціального педагога, проте все ж таки доходили до висновку, що важливо виокремлювати професію «молодіжний працівник», адже сучасні виклики потребують висококваліфікованих та вузькопрофільних спеціалістів [6]. Професійний стандарт «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)», який був опублікований у березні 2023 році, містить 7 пунктів. У першому

пункті окреслено загальні відомості про професійний стандарт (мета професійної діяльності, інформація щодо професійної кваліфікації, посади, можливі місця роботи, умови праці тощо), у другому – відомості про навчання та професійний розвиток (підвищення кваліфікації, спеціалізоване навчання), у третьому зазначена нормативно-правова база, що регулює діяльність, у четвертому – загальні компетентності, у п'ятому – трудові функції, у шостому описано ці функції, а сьомий пункт містить дані щодо розроблення професійного стандарту. У рамках нашого дослідження пропонуємо звернути увагу на четвертий, п'ятий та шостий розділ [38].

Компетенція – це можливість діяти, працювати ефективно та продуктивно. Деякі люди ототожнюють поняття «компетенція» та «навички», проте все ж таки це про різне. Можемо сказати, що якщо фахівець компетентний, то усі свої знання, вміння він може використати для розв'язання проблем та викликів та зуміти застосувати у інших ситуаціях. У молодіжній роботі компетенція містить три компоненти:

1. Знання – це когнітивний елемент, це все, що фахівець знає або повинен знати для ефективної роботи;
2. навички – це практичний компонент, це все, що фахівець здатен, вміння робити, або повинен вміти для успішної роботи;
3. ставлення і цінності – це особистісний компонент, це цінності, думки, позиція, які має поділяти фахівець для того, щоб продуктивно виконувати свою роботу [32].

У професійному стандарті виділено наступні компетентності, якими має володіти фахівець з питань молоді:

- Здатність ефективно працювати та діяти у незвичних або нових ситуаціях.
- Здатність брати на себе персональну відповідальність за наслідки прийнятих професійних рішень.
- Здатність професійно здійснювати комунікацію.

- Здатність визначити свої лідерські якості та допомогти розвивати їх у молоді.
- Здатність проявляти свою креативність, створювати цікаві, нові ідеї та практики для професійної діяльності.
- Здатність працювати у команді.
- Здатність попереджати та управляти конфліктними ситуаціями.
- Здатність продуктивно співпрацювати з різними групами молоді.
- Здатність ефективно організовувати свій час роботи.
- Здатність та готовність до академічного та професійного руху.
- Здатність до постійного самовдосконалення та професійного розвитку [38].

Цей перелік є невичерпним та складає загальні компетентності. Цікавим є зміст наступного пункту, де виокремлено функції та до кожної з них необхідні компетентності фахівців. Отже, трудові функції, яку виконує молодіжний працівник:

- Моніторинг актуального стану потреб та питань молодих людей (професійні компетентності: вміння досліджувати, аналізувати закордонний та вітчизняний досвід, вміння проводити та працювати з оцінкою потреб молодих людей та викладати основну інформацію для державних та недержавних організацій, які працюють з молоддю).
- Організація молодіжної роботи (професійні компетентності: здатність влаштувати цікавий, корисний та безпечний відпочинок, сприяти культурному та емоційному розвитку молоді, здатність пропагувати та підтримувати здоровий спосіб життя, життєву стійкість та культуру здоров'я, здатність організовувати та заохочувати волонтерську діяльність, залучати молодь до неформальних молодіжних об'єднань, вміння популяризувати та формувати програми національних та міжнародних обмінів, здатність стимулювати та задовольняти різноманітні потреби та інтереси дітей та молоді, вміння залучати молодь до планування, реалізації та оцінювання заходів, здатність

розробити програми для навчання молодих людей щодо актуальних тем, сприяти розширенню світогляду, кар'єрних можливостей, самореалізації тощо).

- Організація та документування молодіжної роботи (професійні компетентності: вміння планувати, оцінювати перебіг та результати проведених заходів, проєктів, можливість оцінювати результативність та ефективність роботи, а також уміння складати звіти про пророблену діяльність).

- Співпраця з різноманітними фахівцями, що залучені у молодіжну роботу (професійні компетентності: вміння налагоджувати контакти з суб'єктами молодіжної роботи, володіння навичками публічної комунікації, здатність розвивати співпрацю між різними установами тощо).

- Особистий розвиток та професійне зростання людей, які беруть участь у молодіжній роботі (професійні компетентності: здатність визначати власну зону розвитку та людей, які залучені у команду, вміння розробляти та впроваджувати програми навчання, заходи підвищення кваліфікації для фахівців, здатність налагоджувати професійні та продуктивні стосунки з колегами) [38].

Зазначені компетентності та функції дають можливість всебічного розвитку як молодих людей, так і особистості фахівця з молодіжної роботи, що сприяє формування професіонала своєї справи.

Діяльність молодіжного працівника вимагає точної інформації про становище молоді, а саме розуміння та орієнтації у її потребах. Зазначений підхід дозволяє впроваджувати ті ініціативи, які будуть актуальними для молодих людей, спираючись на власні ресурси та можливості. Враховуючи вищезазначене, вважається, що фахівці мають спочатку визначити потреби та проблеми молодих людей, приділивши увагу можливості долучити їх до втілення спільних ідей, оцінити ресурси (наявні спеціалісти, інфраструктура, організації тощо), пояснити пріоритетні молодіжні проблеми та способи їх розв'язання і спланувати подальшу діяльність разом з молоддю [25]. Завдяки

такій роботі відбувається раціональне використання сил громади, приділяється увага нагальним питанням та з'являється можливість долучити соціально активних молодих людей для влаштування власного добробуту [28].

Важливо зазначити, що молодіжний працівник займає особливе місце в системі соціальної роботи, працюючи з молоддю як однією з найбільш вразливих груп населення [31]. На нашу думку, співпраця соціального працівника і молодіжного працівника є важливим аспектом надання ефективної підтримки та допомоги молодим людям. Обидва фахівці працюють задля того, аби допомогти досягнути благополуччя та розвитку молодих людей, а їхні ролі та функції можуть доповнювати один одного для досягнення спільних цілей [30].

1.3. Структура фахової підготовки молодіжних працівників в закладах вищої освіти України

У сучасній прогресивній державі здійснюється великий акцент на розвиток молодіжної роботи, адже молодь є важливим та потужним рушієм змін. Завдяки її залученості у державотворчі процеси, громадянську позицію, здобуття та застосування професійних навичок, визначається напрям роботи та розвитку країни. Усе вищезазначене актуалізує потребу у якісній підготовці тих фахівців, що опікуються питаннями молоді. Відповідно важливим є зрозуміти та визначити структуру фахової підготовки молодіжних працівників в Україні.

Проаналізувавши різноманітні Інтернет-джерела, ознайомившись з сайтами багатьох університетів, зокрема факультетів нашої країни, нами було встановлено, що існує два заклади вищої освіти, які здійснюють підготовку фахівців у сфері молодіжної роботи. Першим є Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. З 2018 року факультет соціальної та психологічної освіти (кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи) має Освітньо-професійну програму «Соціальна робота (Молодіжна робота)» та готує здобувачів вищої освіти другого

(магістерського) рівня за спеціальністю «Соціальна робота» [10]. Метою програми є навчання професіоналів у сфері соціальної роботи, які могли б вирішувати проблемні питання зокрема у галузі молодіжної роботи. Це передбачає глибокі знання та практичні навички у соціальній та молодіжній роботі, їх використання у практиці, а також здійснення досліджень та впровадження інновацій для професійного зростання та постійного самовдосконалення [21].

Відповідно до освітньої програми (2023) обов'язковими компонентами з циклу професійної підготовки є «Проектна діяльність у соціальній та молодіжній роботі», «Теорія і практика молодіжної роботи», «Соціальна інклюзія», «Менеджмент і маркетинг в організаціях соціальної сфери», «Теорія і практика соціально-педагогічної комунікації», «Теорія та методика наукових досліджень у соціальній роботі», «Актуальні проблеми теорії та практики соціальної роботи», «Сучасні технології соціальної роботи», «Чинники успішного працевлаштування за фахом» [21].

Предмет «Теорія і практика молодіжної роботи» розвиває різноманітні фахові компетентності студентів. Серед яких здатність до професійної діагностики, проектування, прогнозування та моделювання соціальних ситуацій, також здобувачі освіти вивчають технології управління в системі соціальної та молодіжної роботи, розвивають здатність до саморефлексії та виявлення професійної ідентичності, вони вчаться визначати та враховувати потреби та прагнення молоді, опановують навички ініціювання та впровадження заходів для реалізації молодіжної політики тощо [13].

Навчальна дисципліна «Проектна діяльність у молодіжній роботі» включає у себе здатність до створення, планування та реалізації проєктів соціального спрямування, здатність до генерування ідей та налагодженню міжособистісної комунікації. Усі ці компоненти сприяють підвищенню участі молодих людей у житті суспільства та країни [13].

Протягом декількох років в університеті здійснюється професійна підготовка фахівців у питаннях молоді, цьому сприяло декілька подій. По-

перше, у 2020 році було відкрито молодіжний центр «Start» задля всестороннього розвитку молоді та їхнього потенціалу, заохочення та підтримці талантів та професійного вибору, участі та реалізації у різноманітних сферах життя суспільства, по-друге, активна взаємодія з Державним інститутом сімейної та молодіжної політики, по-третє, впровадження у закладі програми «Молодіжний працівник» та реалізації Програми особистісного та професійного розвитку молоді «Державотворець» [39].

Другим закладом вищої освіти є Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», а саме Навчально-науковий інститут державного управління, що здійснює підготовку фахівців за освітньо-професійною програмою «Соціальна та молодіжна робота» та готує здобувачів освіти першого рівня (бакалаврського). Метою навчання є підготовка висококваліфікованих фахівців у сфері соціальної та молодіжної роботи, що мають повноцінний набір навичок для створення, планування та реалізації різноманітних соціальних та молодіжних програм, мають здатність та навички для визначення та вирішення різноманітних завдань та практичних проблем у соціальній сфері, готові до постійного вдосконалення та саморозвитку. Особливістю освітньої програми є здобуття практичних навичок в соціальних та молодіжних організаціях, установах, отримання досвіду реалізації власних ідей, проєктів та програм, поглиблення професійних компетентностей та предмети, що базуються на стандартах Ради Європи у сфері молодіжної політики [20].

Фаховими освітніми компонентами є такі дисципліни як «Молодіжна політика», «Молодіжна робота», «Соціальна робота з молоддю», «Бюджетування соціальної та гуманітарної сфери», «Проєктний менеджмент в соціальній та молодіжній роботі», «Кадровий менеджмент соціальної та молодіжної роботи», «Комунікації в соціально-гуманітарній сфері», «Історія соціальної роботи», «Соціальна робота з цільовими групами», «Недержавні

організації та громадські рухи соціальної сфери», «Психологічні технології в соціальній роботі» тощо [20].

Як ми зазначали раніше, то більше освітньо-професійних програм, що здійснюють підготовку фахівців у сфері молодіжної роботи не знайдено, тож можемо розглянути заклади та факультети, де впроваджено дисципліни у рамках окремих курсів. Одним з таких закладів є Київський університет імені Бориса Гринченка, факультет психології, соціальної роботи та спеціальної освіти (кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи) з навчальною дисципліною «Молодіжна робота у громаді». Студенти спеціальності 231 «Соціальна робота» під час здобуття ступеня бакалавра вивчають предмет, де мають змогу поглибити теоретичні знання щодо молодіжної політики та її практичної реалізації в Україні, опанувати навички оцінки потреб певної громади та навички планування та реалізації проєктів задля вирішення нагальних потреб та проблем конкретного міста або селища, засвоюють способи заохочення молоді до участі у процесах громади, а також налагодженню діалогу між державними та громадськими організаціями, розвивати вміння планувати та впроваджувати тренінги з різними категоріями у межах соціально-педагогічної сфери. Структура дисципліни містить 6 модулів: «Передумови виникнення молодіжної роботи в Україні», «Формування державної молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації», «Система молодіжної роботи на рівні ТГ в Україні», «Молодіжні центри в Україні як осередок практичної роботи з молоддю», «Практикум: методи молодіжної роботи в ТГ України», «Особливості підготовки молодіжних працівників в Україні» [41].

У Волинському національному університеті імені Лесі Українки на факультеті педагогічної освіти та соціальної роботи на освітній програмі «Соціальна робота. Соціальна педагогіка» є вибірковий освітній компонент «Основи молодіжної роботи». Студенти опановують теорію щодо молодіжної роботи та її напрямів, навчаються аналізувати наукову інформацію,

поглиблювати свої знання про практики та технології соціальної роботи з молоддю [19].

У Криворізькому державному педагогічному університеті на психолого-педагогічному факультеті (Кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи) за спеціальністю «Соціальна робота» передбачено декілька предметів, що стосуються сфери молодіжної роботи: «Методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями» та «Соціальна молодіжна політика». Метою першої дисципліни є освоєння студентами основ соціально-педагогічної роботи з дитячими та молодіжними організаціями, а також розвиток та здобуття ефективних навичок, які можна використовувати задля вирішення соціально-педагогічних проблем [42]. Метою другої є поглиблення знань студентів щодо законодавства та особливостей функціонування молодіжної політики, методів її реалізації, опанування навичок проєктування та реалізації різноманітних соціальних програм, підготовку фахівців до роботи у державній владі [43].

Житомирський національний університет імені Івана Франка на основі розроблених стандартів та практик Ради Європи, програми «Молодіжний працівник», методичних матеріалах ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики» запровадив для магістрів «Соціальна робота» та «Соціальна робота. Соціальна педагогіка» вибіркову дисципліну «Молодіжна соціальна робота». Зазначений предмет має на меті поглиблення знань студентів щодо напрямів функціонування молодіжної політики та молодіжної роботи, розвиток навичок для створення профілактичних заходів щодо запобігання негативних соціальних явищ, формування свідомих громадян та демократичних цінностей у громаді, отримання досвіду методів роботи з молоддю для створення безпечного, цікавого майданчика для спілкування та розвитку молодих людей та інші навички [24].

Врешті-решт, сьогодні основною базою для підготовки фахівців є програма «Молодіжний працівник», що реалізовується в Україні з 2014 року.

Програма має наступні цілі:

- створення ефективної комунікації та співпраці між державою та громадським сектором;
- підвищення кваліфікації учасників та учасниць завдяки реалізації спеціальних тренінгів;
- надання консультацій молоді щодо їх залученості у формуванні державної політики в молодіжній сфері;
- здійснення обміну кращими національними та міжнародними практиками роботи з молоддю [4].

Для того, щоб стати учасником потрібно представляти інститут громадянського суспільства, реалізовувати молодіжну політику на всеукраїнському, місцевому або регіональному рівні, або бути фахівцем, що прямо працює з молоддю. Для участі усі фахівці мають написати мотиваційний лист, заповнити гугл-форму, де описати про свої навички та досвід роботи з молоддю, а після цих кроків очікувати відповіді від комісії організаторів, яка аналізує та переглядає усі заявки [16].

Згідно посібнику для тренерів 2014 року базовий тренінг містить 4 модулі, серед яких:

- *«Сутність молодіжної політики. Зміст та організація роботи з молоддю»*. Перший тренінговий модуль спрямований на поглиблення знань щодо реалізації ефективної молодіжної політики, її принципи, завдання та механізми, а також містить різні практичні вправи, що допомагають опанувати інструменти залучення молоді до участі у молодіжній політиці.

- *«Соціальне замовлення. Конкурс проєктів та інші механізми фінансування з державного бюджету. Партнерство між державними та недержавними організаціями»*. Метою другого модулю є допомогти фахівцям успішно впроваджувати соціальні програми та розв'язувати нагальні виклики у молодіжній політиці.

- *«Проєктний менеджмент»*. Третій модуль знайомить учасників з навичками та механізмами проєктного менеджмента, що дозволяє формувати готовність до управління різними проєктами.

- *«Персональні компетенції»*. Четвертий модуль спрямований на розширення знання учасників про основні професійні навички молодіжного працівника, а також сприяє формуванню позитивного ставлення до особистого розвитку і вдосконаленню [8, 18].

Сьогодні Міністерство молоді та спорту України, Всеукраїнський молодіжний центр за підтримки Програми розвитку ООН в Україні реалізують програму «Молодіжний працівник» та продовжують підвищення кваліфікації фахівців. Програма тренінгу складається з трьох модулів. У першому модулі «Молодіжна політика» розглядаються поняття молоді, молодіжної політики та її нормативної бази, учасники цього процесу та міжсекторний підхід. Другий модуль «Молодіжна робота і вивчення потреб молодих людей» присвячений молодіжній роботі, її викликам, соціальній згуртованості та різноманітним актуальним формам роботи. У третьому модулі «Компетентності фахівців» розглядаються поняття молодіжного працівника, його компетентності та професійний стандарт [16].

Висновки до розділу 1

Історія молодіжної роботи налічує десятиліття розвитку та постійного зміцнення позицій на різних рівнях влади та суспільства. Молодіжна політика в Україні відчувала як успіхи, так і провали, протягом різних періодів часу. Незважаючи на реформування молодіжної політики за інноваційними практиками, деякі напрями поверталися до старих радянських моделей, від яких раніше відмовлялись. Усього ж, молодіжна політика в Україні відображає складність і неоднозначність процесів на шляху до розвитку інклюзивного суспільства.

За останні кілька років в Україні відбулося значне зростання молодіжної інфраструктури. Уряд затвердив типові положення про молодіжний центр, що визначає його як заклад, створений для розвитку молодих людей та розв'язання соціальних викликів. Фахівці, які працюють у молодіжних центрах, створюють різноманітні заходи для розвитку молоді, соціалізації,

популяризації здорового способу життя та громадянської освіти. Одним з інструментів підтримки молодіжної роботи та спеціалістів є програма «Молодіжний працівник», яка була створена у 2014 році і сприяла розвитку та підготовці фахівців для роботи з молоддю.

Закон України «Про основні засади молодіжної політики» став фундаментальним підґрунтям молодіжної сфери, оскільки визнає основні засади, напрямки роботи та механізми реалізації молодіжної політики та регулює участь молодих людей у її формуванні та реалізації.

У 2021 році до Національного класифікатора професій додано «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)», а в березні 2023 року опубліковано професійний стандарт, який регулює діяльність фахівців та окреслює компетентності, необхідні для працівників.

Молодіжна робота дає можливість розвивати власну самостійність, створювати безпечне, корисне та цікаве дозвілля, долучатися до неформальної освіти та вчить змінювати навколишнє середовище. Фахівець з питань молоді має постійно розвиватися, аби допомагати молодим людям. Професійний стандарт вказує на компетентності та окремі функції, які виконує спеціаліст. Виділено наступні трудові функції: моніторинг актуального стану потреб та питань молодих людей, організація та документування молодіжної роботи, співпраця з різноманітними фахівцями, саморозвиток та впровадження програм для навчання фахівців з питань молоді.

Сьогодні в Україні два університети (Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини та НТУ «Дніпровська політехніка»), які мають окрему освітньо-професійну програму, що готує фахівців з питань молоді у межах спеціальності «Соціальна робота», декілька інших ЗВО мають вибірково дисципліну, яка поглиблює знання студентів щодо молодіжної політики та її механізмів реалізації, дозволяє опанувати навички та практики роботи з молоддю. Водночас, на нашу думку, сьогодні основною програмою, що спрямована на підвищення кваліфікації фахівців у сфері молодіжної роботи є базовий тренінг «Молодіжний працівник».

РОЗДІЛ II

АНАЛІЗ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЩОДО УЯВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ЗВО ПРО ФУНКЦІОНАЛЬНУ СТРУКТУРУ МОЛОДІЖНИХ ПРАЦІВНИКІВ ТА ПРАЦІВНИЦЬ

2.1. Характеристика вибірки емпіричного дослідження

В останні роки молодіжна робота зазнала значних змін, які були спричинені різними чинниками. Спочатку, пандемія COVID-19, яка вразила весь світ, призвела до обмеження можливостей для зустрічей, спілкування та активної участі молоді в різних заходах. Повномасштабне вторгнення спричинило мобілізацію ресурсів, зміну потреб та інтересів молодих людей, а відповідно і переформатування роботи. Ці зміни відобразилися на функціях молодіжних працівників, які змушені були перенести свою роботу в онлайн простір та адаптуватися до нових умов. Зменшився обсяг прямого контакту з молоддю, тому працівники молодіжних центрів та організацій змушені були знайти нові способи взаємодії зі своєю аудиторією. З іншого боку збільшилась кількість потенційних клієнтів, адже соціальні служби не витримували такого навантаження внутрішньо переміщених осіб або інших людей, які потребували допомоги, тож молодіжні центри прийняли велику кількість людей. Крім того, ще й кількість працівників молодіжних організацій, які займаються молодіжною роботою зазнала змін: хтось одразу пішов у Збройні сили України, дехто долучився до діяльності благодійних фондів та інших організацій, деякі змушені були переїхати. Тож сьогодні є очевидною велика потреба у молодіжних працівниках, що загострює питання підготовки таких фахівців у закладах вищої освіти. Усе вищезазначене призвело до необхідності проведення досліджень серед студентів закладів вищої освіти задля розуміння їхнього уявлення про функції та діяльність молодіжного працівника, адже ця професія є новою, ми також визначили, що освітньо-професійних програм за цим напрямком обмаль, відповідно і вірогідність, що кількість фахівців збільшиться дуже низька. Отримані результати, у свою чергу, дадуть змогу

зробити висновки щодо ситуації у закладах вищої освіти, розробити та втілити найбільш влучні кроки для ознайомлення студентів з таким напрямком, що сприятиме підвищенню кількості зацікавленої молоді у перспективному та важливому напрямку роботи. Ознайомлення з практичною діяльністю може бути корисне для студентів різної спеціальності, адже для будь-кого це може стати у певний момент підтримкою, адже вони можуть зацікавитись діяльністю молодіжних центрів та долучатись до заходів, які вони проводять у рамках своєї роботи, а для когось це може бути і майбутньою професійною діяльністю.

Для дослідження цієї теми ми обрали метод анкетування. Анкетування – метод отримання інформації шляхом письмових відповідей респондентів на систему стандартизованих запитань попередньо підготовлених бланків – анкет. Ми вважаємо, що зазначений спосіб найбільш вдало допомагає структурувати отримані відповіді та отримати цілісну картину уявлень та досвіду студентів щодо молодіжної роботи. Анкета спрямована на визначення розуміння респондентами актуальних функцій та практичної діяльності молодіжних працівників, їхнього досвіду співпраці з центрами та визначення потреби у поглибленому вивченню молодіжної роботи як окремої професійної діяльності.

Для визначення уявлень студентів щодо функцій молодіжного працівника було розроблено стандартизовану анкету. Анкета містить 19 питань з відповідями, самі питання поділені на 2 блоки:

I блок спрямований на визначення профілю студента(ки) та містить відомості про його(її) вік, освіту тощо.

II блок спрямований на визначення розуміння, уявлення про практичну діяльність фахівців, особистий досвід та думки щодо впровадження тренінгів, курсів у заклади освіти.

Дослідження було розміщено у соціальних мережах та проводилось серед студентів різноманітних закладів вищої освіти.

2.2. Аналіз результатів дослідження

Респонденти нашого дослідження – це студенти закладів вищої освіти. У дослідженні використовувався метод формування простої, довільної вибірки в кількості 101 особи, з яких, 84 представниці жіночої статі, 17 – представники чоловічої, серед усіх опитаних 66,3% віком від 18 до 20 років, 26,7% – 21-25 років, варіант «до 18 років» зазначили 5,9% та «більше 25 років» – 1%. Використання такої вибірки ґрунтується на припущенні, що кожен респондент може потрапити у вибірку.

Більшість студентів, що взяли участь в опитуванні, навчаються на 4 курсі ОС «Бакалавр» (33,7%), 28,7% – на 3 курсі, 18,8% – на 2 курсі, 12,9% – на 1 курсі, а 5,9% є студентами 1 курсу ОС «Магістр». Щодо поточного місця навчання у закладах вищої освіти найбільше зазначали про Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Державний торговельно-економічний університет, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Національний університет «Києво-Могилянська Академія».

Найбільша кількість респондентів навчається за спеціальністю «Соціальна робота», «Психологія», «Публічне управління та адміністрування», «Журналістика та соціальна комунікація», «Статистика» тощо. У той же час нам вдалось дізнатися думку і тих, хто здобуває освіту і за такими напрямками як «Економіка бізнесу», «Маркетинг», «Комп'ютерна справа», «Туризм», «Економічна кібернетика», «Міжнародна економіка», «Міжнародний бізнес», «Авіаційна та ракетно-космічна техніка» тощо.

Першим запитанням II блоку було «Як Ви вважаєте, що таке молодіжна робота?» і 66,3% обрали варіант «комплекс заходів, що орієнтовані на молодь та проводяться разом із молоддю і для молоді засобами неформальної освіти», 15,8% вказали, що це робота різного спрямування з молоддю, 6,9% обрали «створення умов, що сприяють різноманітному розвитку молодих людей»,

7,9% респондентів зазначили, що їм важко відповісти, а 3% не знають, що таке молодіжна робота. У наступному єдиному відкритому запитанні у нашій анкеті ми запропонували учасникам написати свої асоціації з молодіжною роботою. Узагальнивши результати, можна стверджувати, що найбільш популярне поняття, що виникає в людей, є «розвиток» (42,1%). Респонденти часто згадують про те, що молодіжна робота це про висвітлення різних важливих тем, неформальну освіту, про щось нове. Другою найбільш згадуваною асоціацією є поняття «нетворкінг», нові знайомства, соціалізація та відчуття спільноти (15,7%). Рухаючись далі, студенти також часто зазначали, що молодіжна робота це:

- будь-які заходи, які проводяться для молоді (як групові так, і індивідуальні) та де учасники мають можливість взаємодіяти (14%);
- підтримка, розуміння, дискусії, обмін досвіду разом з щирістю та дружньою атмосферою, відчуттям єднання (14%);
- профорієнтація, «підготовка молоді до дорослого життя», «допомога молоді зі знаходженням своєї стежки», висвітлення різних сфер життя для розуміння учасниками що робити далі, розкриття потенціалу молодих людей, допомогу у пошуку себе (14%);
- «робота, яка буде спрямована на допомогу суспільству в цілому», допомога різним категоріям населення (10,5%);
- волонтерство, діяльність на благодійних засадах, служіння (7%);
- діяльність громадських та молодіжних організацій («молодіжні громадські організації, профспілки студентів, студентські парламенти») (7%);
- створення комфортних умов для перебування у соціумі, «те, що створює життя цікавим, полегшує та надихає» (5,2%);
- сучасність, прогрес, сучасні методи роботи (5,2%);
- психологічна освіта (1,8%);
- інше (3,5%).

Важливо зазначити, що респонденти могли вказувати декілька асоціацій, проте 7% написали, що не мають ніяких. Також ми б хотіли

виділити декілька відповідей. Декілька респондентів (5,2%) зазначили, що молодіжна робота це «комфорт, висока заробітна плата», а також «цікава робота для енергійних та молодих людей», водночас інші респонденти вказали протилежну думку «щось з низькою оплатою і не офіційне». Навіть ці три відповіді свідчать про те, що студенти мають абсолютне різне уявлення стосовно професійної діяльності фахівців та її престижності, хоча ми не зазначали у якому напрямку (професійному чи загальному) варто розглядати цю сферу. Також можна виділити таку асоціацію «поїздки у міста, містечка та села України, тренінги, фасилітація, напрацювання ідей, пошук проблем та їх вирішення», адже це єдина відповідь, що розкриває з іншої сторони сутність та практичну діяльність спеціалістів.

Доволі вражаючими є результати відповіді студентів на запитання «Як Ви вважаєте, чи існує офіційно така професія як молодіжний працівник (чи внесена у класифікатор професій)?», адже 48,5% відповіли «Так, існує», а більше половини (51,5%) – «Ні, не існує». Такі відсотки свідчать про декілька важливих моментів. По-перше, визнання професії «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)» сталося лише у 2021 році, але повного усвідомлення та виокремлення цієї діяльності серед студентів досі не відбулося. По-друге, нерозуміння того, що це є офіційною професією знижує кількість потенційних людей, що могли б обрати таку професійну діяльність, а також може зменшувати її престижність.

Запропонувавши варіанти відповіді та можливість обрати декілька варіантів, ми запитали «Чим, на вашу думку, займається молодіжний працівник?». Варіант «аналіз потреб молоді конкретного району/міста/області» обрали 71,3%, «планування та організація заходів з національно-патріотичного виховання, а також заходів спортивного, культурного, соціального спрямування» – 70,3%, у той же час 68,3 % респондентів вказали, що фахівець сприяє взаємодії молоді з громадськістю та владою, а також об'єднанню їхніх голосів у справах, які стосуються молоді. Найменш обраними варіантами залишились твердження про те, що спеціаліст

з питань молоді допомагає фахівцям з соціальної роботи у справах, що стосуються дітей та молоді (46,5%) та те, що він займається плануванням та організацією заходів щодо підприємницької діяльності та кар'єри (40,6%). Позитивною динамікою є те, що попри відсутність подібних асоціацій на попереднє питання, все ж таки майже більшість обрали варіант щодо організації молодіжним працівником співпраці між державним сектором та громадою, а також зазначили щодо аналізу потреб молоді. Водночас, майже половина опитаних вважає, що фахівці долучаються до діяльності соціальних працівників, що в реальності зустрічається вкрай рідко та не є сьогодні функцією молодіжного працівника.

У наступному запитанні ми запропонували студентам визначити, які сьогодні є напрями роботи у молодіжного працівника. На думку майже абсолютної більшості це є соціальний напрямок (90,1%), другим популярним варіантом став культурно-дозвіллевий (86,1%), далі йде неформальна освіта та професійний розвиток, про що зазначили 78,2% та 71,3% відповідно. І більше половини також обрали національно-патріотичне виховання (57,4%), спортивний напрямок (45,5%) та екологічний напрямок (31,7%).

Можна зробити проміжний висновок про те, що опитані нами студенти завдяки варіантам відповіді доволі влучно обирають та складають своє уявлення про фахівця з питань молоді. Якщо виокремити найбільш популярні відповіді раніше, то виходить, що молодіжна робота – це комплекс заходів, що орієнтовані на молодь та проводяться разом із молоддю і для молоді засобами неформальної освіти. Ключовими поняттями, що описують цю діяльність є «розвиток», «нетворкінг», «спільнота», «підтримка», «взаємодія». Основними напрямками роботи фахівця з питань молоді є соціальний, культурно-дозвіллевий та неформальна освіта, а також він займається налагодженню комунікації між владою та громадськістю, аналізу потреб молоді, плануванням та організацією заходів різного спрямування. Водночас, половина студентів вважає, що описана вище діяльність не є окремою професією та не є офіційною професійною діяльністю.

У наступних запитаннях ми намагались з'ясувати, чи мають студенти досвід співпраці з молодіжними центрами та чи цікаво було б їм поглибити свої знання з молодіжної роботи. Ми поцікавились звідки наші респонденти вперше дізнались про цей напрямок роботи. 46,5% студентів самостійно дізналися через Інтернет, друзів, знайомих або колег, 13,9% від викладачів в університеті, 4% від вчителів у школі, водночас 35,6% вперше чують про молодіжну роботу. Якщо повернутися на початок нашого дослідження, де ми запитали, що таке молодіжна робота, то лише 7,9% зазначили, що їм важко відповісти, 3% не знають, що це. Можемо припустити, що студентам вдалося трохи більше з'ясувати про цю сферу завдяки нашому опитуванню, що дало змогу зрозуміти, що вони дійсно вперше про це дізнались. Важливо також зазначити, що вперше чують про молодіжну роботу студенти спеціальностей соціальна робота, комп'ютерні науки, психологія, журналістика та соціальні комунікації, статистика, міжнародна економіка.

Розглядаючи запитання «Чи відвідували Ви колись заходи від молодіжного центру?» ми маємо такі результати: більше половини респондентів (53,5%) не мали такої можливості, а 8,9% не цікавляться такими заходами, у той же час 21,8% відвідували такі заходи у місцевому молодіжному центрі, 1% запланували відвідування, а 14,9% навіть співпрацювали з такими просторами.

З огляду на актуальність молодіжної роботи, її потужний розвиток та перспективність, ми вирішили дізнатися чи хотіли б студенти більше дізнатись про цей напрямок роботи. На це запитання 90,1% респондентів відповіли ствердно, де 37,6% цікавляться задля підвищення загальної ерудиції, 32,7% хотіли б з огляду на те, що це нова для них сфера, 19,8% з огляду на те, що розглядають цю сферу як майбутнє місце роботи, водночас 9,9% достатньо знають про цей напрямок і це не є сферою діяльності.

Продовжуючи попередню тему, ми запитали: «Чи відвідали б Ви лекцію/тренінг про молодіжну роботу, якби у Вас була така можливість?» На це запитання кількість позитивних відповідей вже зменшилась до 76,3%, де

33,7% хотіли б відвідати такий захід, оскільки це нова для них сфера, 21,8% задля підвищення загальної ерудиції, 20,8% розглядають цю сферу як майбутнє місце роботи, проте про свою невпевненість у цьому вказали 17,8%, а 5,9% не зацікавлені у цій сфері. Можемо простежити, що кількість зацікавлених студентів у розвитку загальної ерудиції з цього питання дещо зменшилась, проте на 1% збільшилась кількість тих, хто зацікавився у професійній реалізації за цим напрямом.

З огляду на вищезазначене, ми уточнили «Чи розглядаєте Ви молодіжну роботу як майбутню сферу діяльності?». 30,7% відповіли, що це не є сферою їх інтересів, 23,8% зазначили, що скоріше ні, адже не впевнені у своїй компетентності у цій сфері, але у той же час 18,8% цікавляться цією сферою, адже вона є актуальною, а 26,7% відповіли скоріше так, та відмітили, що відчують, що не багато знають про цю професію. На нашу думку, ми можемо побачити доволі великий відсоток студентів, які зацікавлені у реалізації себе у сфері молодіжної роботи, проте через відсутність достатньої інформації та компетентностей мають щодо цього сумніви.

Ми вирішили дізнатися, чи мали студенти якесь ознайомлення зі сферою молодіжної роботи у рамках свого навчання в університеті. Більше половини (69,3%) зазначили, що не мали такого ознайомлення, 10,9% мали тему молодіжної роботи у рамках інших предметів, 17,8% дізнались якусь інформацію, але це не було передбачено темою занять, і лише 2% зазначили, що мають окремий предмет, присвячений цій сфері. Отримані результати дають можливість зробити висновок про те, що навіть без окремої дисципліни, з якихось причин не так багато студентів мають можливість не те, щоб набути якісь навички, але й загалом дізнатися більше про молодіжну роботу, що унеможливорює складання їхньої професійної траєкторії у напрямку цієї сфери.

Для того, аби визначити уявлення студентів та їх зацікавленості у вивченні та набуття навичок необхідних для діяльності фахівців з питань молоді ми вирішили поставити ряд запитань стосовно цього. Першим запитанням було «Чи необхідно додати предмет «Молодіжна робота» до

освітньої програми вашої спеціальності?». Якщо розглядати результати відповідей загалом, то 86% опитаних студентів підтримують запровадження такої дисципліни у межах навчання, серед яких 35,6% студентів вважають, що варто, адже це дуже актуально і могло б бути сферою професійних інтересів студентів їхньої спеціальності; 17,8% зазначили, що зараз молодіжна робота покриває багато напрямів роботи, а отже уявлення про цю сферу важливо формувати у студентів різної спрямованості, водночас 17,8% відповіли так, але лише як вибірковий предмет; 7,9% вважають доречним таким рішенням, але виключно для студентів спеціальностей «Соціальна робота», «Психологія», «Соціальна педагогіка» та 6,9% переконані, що не усім буде цікава ця сфера як напрямок роботи, але розуміти про послуги, які надає молодіжний центр важливо кожному. Загалом лише 13,9% вважають цей предмет не важливий та не актуальний для вивчення студентів їхньої спеціальності.

На запитання «Студентам якої галузі знань та спеціальностей важливо мати предмет «Молодіжна робота»?» 37,6% респондентів обрали варіант «Соціальна робота (Соціальна робота, Соціальне забезпечення)», 31,7% – «Освіта/Педагогіка (Освітні, педагогічні науки, Дошкільна освіта, Початкова освіта, Середня освіта (за предметними спеціальностями), Професійна освіта (за спеціалізаціями), Спеціальна освіта, Фізична культура і спорт)», 18,8% – «Соціальні та поведінкові науки (Психологія, Соціологія)», 5,9% – «Публічне управління та адміністрування», 3% – «Культура і мистецтво (Аудіовізуальне мистецтво та виробництво, Дизайн, Образотворче мистецтво, Хореографія, Музичне мистецтво, Сценічне мистецтво, Менеджмент соціокультурної діяльності)» та стільки ж обрали варіант «Управління та адміністрування (Менеджмент, Маркетинг, Підприємництво та торгівля)». На нашу думку, доволі цікавим є розподіл відповідей, адже найбільшу кількість набрали варіанти, які свідчать про те, що більшість студентів розглядає роботу з молоддю найбільш доречною для спеціалістів, що працюватимуть в освіті, а також для фахівців з соціальної роботи.

2.3. Аналіз дослідження щодо потреб у вищій освіті за освітньою програмою «Молодіжний працівник»

Під час написання нашої наукової роботи були опубліковані результати онлайн-дослідження, яке було проведено ДУ «Всеукраїнський молодіжний центр», Міністерство молоді та спорту України за фінансової підтримки ПРООН (з серпня по листопад 2023 року), щодо визначення необхідності у наявності вищої освіти за освітньою програмою «Молодіжний працівник». Опитування було проведене для того, аби виокремити подальші кроки інституалізації та становлення такого професійного напрямку як молодіжна робота [40].

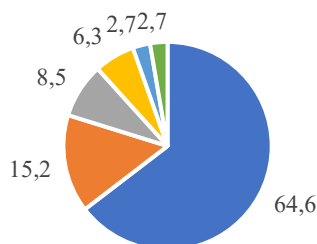
Ми розглядаємо та проаналізували саме це дослідження, оскільки в межах нашої роботи є важливим врахувати думки та погляди безпосередньо тих людей, які працюють у реалізації молодіжної роботи, аби висвітлити їх бачення та погляди стосовно необхідності та загалом напрямку розвитку цієї сфери. На даному етапі, ми поки не можемо проводити власне дослідження на рівні Міністерства, а дані, які представляє це дослідження є важливим для нашої наукової роботи, тож подаючи його, ми аналізуємо найважливіше та пропонуємо свої шляхи вирішення цієї проблеми.

Це дослідження охоплювало різних спеціалістів, що могли б бути долучені до впровадження та розвитку цього напрямку, а саме[40]:

- Фахівці, які провадять молодіжну політику, та працюють у структурних підрозділах у державних/військових адміністраціях, територіальних громад, молодіжних центрів, молодіжних просторів, молодіжних рад, громадських організацій. Шляхом розсилки офіційного листа від Міністерства молоді та спорту України, було отримано 239 відповідей, серед яких було використано 223, що підпадали під критерії цільової аудиторії.
- Фахівці з питань молоді, що пройшли базовий тренінг «Молодіжний працівник». Було отримано 119 відповідей.

- Представники закладів вищої освіти. Завдяки офіційному листу від Міністерства освіти та науки України вдалося проаналізувати відповіді 20 респондентів.

Серед респондентів, які відповідальні за реалізації молодіжної політики на місцях, найбільшу кількість складають представники структурних підрозділів територіальних громад – 64,6%, далі йдуть представники молодіжної ради – 15,2%, молодіжних центрів – 8,5%, молодіжних просторів – 6,3%, управління з питань молоді обласних державних (військових) адміністрацій (2,7%) та громадських організацій (2,7%).

- Структурні підрозділи територіальних громад
- Молодіжна рада
- Молодіжні центри
- Молодіжні простори
- Управління з питань молоді обласних державних (військових) адміністрацій
- Громадські організації

Рис. 2.1. Відповіді респондентів щодо організацій, які вони представляють

З огляду на отримані дані, у дослідженні зазначається, що 92,8% з опитаних працюють з молоддю, яка знаходиться та живе у їх територіальному пункті, а найбільш часто цільовою аудиторією є молодь віком 14-16 років (про це зазначили 52%) та 17-21 роки (28%).

Важливими результатами, що вкотре демонструють актуальність роботи фахівців з питань молоді, є те, що 56,1% респондентів зазначили, що працюють сьогодні з внутрішньо-переміщеними особами, 26% з молодими людьми, що перебувають у складних життєвих обставинах, 22,9% з молоддю з інвалідністю та навіть з молоддю, яка є ветеранами (6,7%). Також основними

отримувачами послуг залишається учнівська молодь (90,6%) та талановита молодь (67,3%).

Цікавим, на нашу думку, є інформація щодо освіти, яку мають фахівці, що взяли участь в опитуванні та проводять молодіжну роботу. Автори представили орієнтовні результати та наступні напрямки:

- Гуманітарний, що складає орієнтовно 60%, куди віднесли вчителів (найбільша та вагома частка респондентів), психологів, соціальних педагогів, культурологів тощо.

- Юриспруденція та управління – 16%, спеціалісти зі сфери державного, публічного управління, юристи, політологи, журналісти.

- Економіка та фінанси – 15%, професіонали у сфері міжнародних відносин, економіки, фінансів тощо.

- Інше – 11%, куди віднесли фахівців, що мають освіту, пов'язану з будівництвом, інженерією, програмуванням, туризму тощо.

Дослідження також показало, що більшість фахівців, які працюють з молоддю, не проходили базового навчання, про яке ми зазначали раніше, і 70% відмітили, що при наявності освіти за напрямком молодіжної роботи, якість та ефективність реалізації поставлених завдань та проєктів були б набагато вище, а ще швидшими у виконанні. 83% зазначають, що зважаючи на ситуації в Україні, потреба у фахівцях з питань молоді тільки збільшуватиметься, що означає зростання попиту на освіту, тренінги, курси щодо молодіжної роботи. Деталізуючи відповідь щодо того, як вирішити це питання, більшість респондентів зазначила щодо важливості неформальної освіти (28,3%), а 23,4% вказали на необхідності спеціальної освітньо-професійної програми у закладах вищої освіти. Важливою тезою, що зазначається в дослідженні, є те, що лише комплексним підходом можна забезпечити ефективний розвиток. До того ж, комплексний підхід означає поєднання освіти (формальної (академічної)) у ЗВО, так і неформальної (тренінги, курси), обміну досвідом між фахівцями, фінансова підтримка та практика.

Вищезазначені дані свідчать про те, що сьогодні вкрай необхідно більше кваліфікованих та компетентних фахівців, що змогли б працювати з актуальними питаннями, що стосуються молоді. До того ж, важливим компонентом є наявність профільного навчання, яке б значно підсилило вже працюючих у цих сфері фахівців.

Друга частина цього дослідження присвячена відповідям фахівцям, що пройшли Базовий тренінг та є випускниками цієї програми. Молодіжні працівники зазначили, що найбільш часто працюють з молоддю віком 14-16 років (57,1%) та 17-21 років (54,6%), і це у більшості є учнівство та студенти. Респонденти найбільш часто працюють з категорією «Талановита молодь» (58%) та з внутрішньо-переміщеними особами (47,9%).

Згідно отриманих результатів, 91,6% опитаних здобули вищу освіту, а також автори представили орієнтовний розподіл за напрямками:

- Гуманітарний – 54%, куди увійшли вчителі (найбільша кількість), психологи, соціальні педагоги, культурологи тощо.
- Інше – 21%, що складає інженерія, будівництво, програмування, технології, логістика, медицина тощо)
- Економіка та фінанси – 15% – спеціалісти зі сфери економіки, обліку та аудиту тощо)
- Юриспруденція та управління – 10%, куди віднесли спеціалістів державного та публічного управління, юристів, журналістів тощо.

Більшість респондентів (83,2%) вважає, що у сфері молодіжної роботи спостерігається збільшення актуальності у набутті специфічних знань, відповідно фахівці проходять додаткове навчання у цій сфері: два рази на рік – 37,8%, один раз на рік – 28,6%, один раз у два роки – 21,8%, 3,4% більше трьох разів на рік, а 2,5% постійно навчаються. З огляду на вищезазначене, 75,6% думає, що наявність освіти за програмою молодіжної роботи, значно вплинула на ефективність їхньої включеності. Учасники також зазначають про поєднання освіти (формальної та неформальної), підтримку, фінансове заохочення, а також додають про важливість популяризації молодіжної роботи

та залучення молоді. Важливими даними, що вкотре свідчать про необхідність створення окремої профільної освітньої програми є те, що 42,9% респондентів, які вже працюють на посаді молодіжного працівника, якби мали відповідне навчання у закладі вищої освіти, то неодмінно вже його розпочали.

І третя частина представляє результати опитування представників закладів вищої освіти. Усього взяло участь 20 установ (зокрема, Житомирський державний університет імені Івана Франка, Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради, КПІ імені Ігоря Сікорського, Криворізький державний педагогічний університет, Луцький національний технічний університет, Міжнародний гуманітарний університет, Національний університет «Острозька академія, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Харківська державна академія фізичної культури, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Херсонський державний університет, Центральноукраїнський національний технічний університет, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича), де форму заповнювали проректори з навчальної роботи, декани, завідувачі кафедр та інші особи.

Як показало наше попереднє дослідження наявності освітньо-професійних програм, що навчають молодіжних працівників, та вищезазначене онлайн-опитування, лише 2 заклади мають таку програму – Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини та НТУ «Дніпровська політехніка». 15 закладів зазначили, що попри відсутність окремої програми, вони мають певні дисципліни, де вивчаються якісь аспекти

молодіжної роботи, що дозволило б студентам отримати необхідні знання для опанування професії «Фахівця з питань молоді». Це стосувалось таких галузей знань як 01 «Освіта/Педагогіка», 02 «Культура і мистецтво», 03 «Гуманітарні науки», 05 «Соціальні та поведінкові науки», 23 «Соціальна робота». Більшою мірою такі компоненти наявні у педагогічних закладах, оскільки навчання спрямоване на освоєння навичок роботи з дітьми та молоддю. Автори дослідження пропонують зведену таблицю, що висвітлює інформацію щодо усіх ЗВО разом [40].

Таблиця 2.1

Узагальнена інформація щодо наявності у ЗВО освітньо-професійних програм, які можуть навчати молодіжних працівників

№	Заклад вищої освіти	Спеціальність	Назва освітньої програми	Рівень вищої освіти, що здобувається за програмою	Кількість осіб, що пройшли підготовку за цією освітньою програмою
1	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	231 Соціальна робота	Соціальна робота (Молодіжна робота)	Магістр	15
2	НТУ «Дніпровська політехніка»	231 Соціальна робота	Соціальна та молодіжна робота	Бакалавр	Навчання триває лише 2-й рік
3	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	011 Освітні, педагогічн і науки	Соціально-виховна робота з дітьми та молоддю	Бакалавр Магістр	20
4	Криворізький державний педагогічний університет	011 Освітні, педагогічн і науки	Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю	Магістр	51

5	Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	017 Фізична культура і спорт	Фітнес та рекреація	Бакалавр	7
		017 Фізична культура і спорт	Фізична культура і спорт	Бакалавр Магістр	Н.д.
6	Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»	017 Фізична культура і спорт	Фізична культура і спорт	Бакалавр Магістр	Більше 150
7	Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя	231 Соціальна робота	Соціальна робота	Бакалавр Магістр	Н.д.
8	КПІ імені Ігоря Сікорського	231 Соціальна робота	Міжнародні соціальні проекти та волонтерська діяльність	Бакалавр Магістр	100
9	Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна	231 Соціальна робота	Соціальна робота	Бакалавр	~300
10	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	231 Соціальна робота	Соціальна педагогіка	Бакалавр Магістр	~ 1000
11	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	231 Соціальна робота	Соціальна робота (Соціально-психологічне консультування)	Бакалавр Магістр	100

12	Житомирський державний університет імені Івана Франка	231 Соціальна робота	Соціальна робота. Соціальна педагогіка	Магістр	Більше 100
13	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	231 Соціальна робота	Соціальна педагогіка	Бакалавр Магістр	~ 620

Отже, проаналізоване нами дослідження показало, що напрямок молодіжної роботи сьогодні є вкрай актуальним, що спричиняє зростання попиту на фахівців з питань молоді, яке буде тільки збільшуватись. Така тенденція свідчить також про необхідність у наявності сучасного, професійного та ефективного навчання, як для підготовки нових спеціалістів, так і для підвищення кваліфікації вже наявних. Опитані сторони підтримують популяризацію молодіжної роботи та у більшості готові до нових програм неформальної та формальної освіти.

Більш того, після визнання та офіційного затвердження професії «Фахівець з питань молоді» у практиків молодіжної роботи постає питання у ефективній формальній підготовці спеціалістів до цієї професії. Зокрема, у квітні 2024 року був опублікований документ з пропозиціями та рекомендаціями щодо запровадження системи підготовки фахівців з молодіжної роботи в Україні. У розробці зазначається про можливий план розвитку професіоналізації цієї галузі, варіанти запровадження спеціальностей та освітньо-професійних програм, а також запропоновано рекомендації для Міністерства молоді та спорту України [5]. Зазначений документ ще раз підтверджує потребу та актуальність створення професійного навчання для майбутніх та діючих фахівців.

Отже, наше дослідження показало, що студенти недостатньо багато знають про сучасну діяльність фахівців з молодіжної роботи і також у більшості зацікавлені у професійному розвитку у цій сфері, відповідно готові

до відвідування різноманітних заходів, які розкривають тему молодіжної роботи. З іншого боку опитування експертів, що працюють над реалізацією молодіжної роботи підкреслює актуальність та потребу у навчанні вже наявних спеціалістів, а також підтримують створення нових способів задля залучення нових фахівців. З огляду на вищезазначене, можна зробити висновок, що сьогодні є потреба у популяризації такого фаху як молодіжна робота, а тому є вкрай гострим та важливим створення різноманітних доступних програм, зокрема освітньо-професійних у цій галузі.

Висновки до розділу 2

Проведене емпіричне дослідження показало, що опитані студенти більшою мірою орієнтуються у тому, що таке молодіжна робота та мають різне уявлення про неї, і частіше за все описують цю діяльність як «розвиток», «нетворкінг», «неформальна освіта», «щось нове» та «соціалізація». Попри згадані асоціації, також зустрічаються твердження про те, що це «щось неофіційне та з низькою оплатою». Вищезазначене демонструє наявність різних, неоднозначних уявлень у студентів стосовно сутності та престижності цієї професії. До того ж, половина респондентів і зовсім не вважає це офіційною посадою, що знову вказує на низьку обізнаність у цій сфері.

Прагнучи дізнатися про досвід студентів співпраці з молодіжними центрами та чи цікаво було б їм поглибити свої знання з молодіжної роботи, ми зрозуміли, що більшість студентів не відвідували ніякі заходи від МЦ, водночас майже абсолютна більшість хотіла б дізнатися більше про цю сферу і відвідала б більш поглиблену лекцію/тренінг про молодіжну роботу. Також ми зробили висновок, що в отриманій вибірці є доволі великий відсоток студентів, які зацікавлені у реалізації себе у сфері молодіжної роботи, проте через відсутність достатньої інформації та компетентностей мають щодо цього сумніви.

Отримані результати показують, що більшість студентів не мали ознайомлення зі сферою молодіжної роботи в рамках свого університетського

навчання, що певною мірою обмежує їхні можливості для професійного розвитку в цьому напрямку. Лише невелика частина студентів дізналася про молодіжну роботу через інші предмети або власну ініціативу. Більшість опитаних підтримують введення окремого предмету «Молодіжна робота» до навчальних програм, вважаючи його актуальним і корисним для різних спеціальностей, зокрема соціальної роботи, психології, педагогіки, а також для формування загального розуміння про діяльність молодіжних центрів.

Завдяки проаналізованому нами онлайн-дослідженню від Всеукраїнського молодіжного центру та Міністерства молоді та спорту, ми можемо зробити наступні висновки. По-перше, фахівці, що безпосередньо провадять молодіжну політику зазначають про зростаючу потребу у кваліфікованих спеціалістів у цій сфері, акцентуючи увагу на важливості комплексного підходу: поєднання формальної та неформальної освіти, обміну досвідом, практики та належного фінансування. Попри те, що не всі серед респондентів проходили вже існуюче базове навчання, доволі великий відсоток переконаний, що при наявності освіти за напрямком молодіжної роботи, ефективність діяльності фахівців значно б зросла, а процеси стали ще більш швидкими та якісними. По-друге, опитані молодіжні працівники маючи досвід та постійне навчання, підтримують професіоналізацію цього напрямку, і попри це, майже половина пройшла б додаткове навчання якби з'явилась відповідна програма. По-третє, вдалось також підтвердити наш попередній аналіз щодо структури підготовки майбутніх фахівців, а також розшири наявні пропозиції ЗВО у межах різних програм.

Отже, викладені дослідження дають змогу зробити висновок, що сьогодні є потреба у популяризації молодіжної роботи та створенню додаткових способів, як курсів та тренінгів, так і освітньо-професійних програм, які б давали можливість збільшити кількість кваліфікованих фахівців з питань молоді.

РОЗДІЛ ІІІ

ПРОГРАМА ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ЗВО ПРО ФУНКЦІЇ МОЛОДІЖНОГО ПРАЦІВНИКА

3.1. Апробація програми формування уявлення студентів ЗВО про функції молодіжного працівника

Проаналізувавши теоретичні підходи, структуру здійснення навчання у різних закладах вищої освіти та емпіричні результати нашого дослідження можемо зазначити декілька важливих тез. По-перше, молодіжна робота сьогодні є вкрай важливою та актуальною, адже фахівці цієї сфери працюють з молоддю, яка є потужним рушієм прогресу та водночас потребує підтримки та наставництва для розкриття їхнього потенціалу. По-друге, з початком повномасштабного вторгнення молодіжні центри стали осередком надання гуманітарної, соціальної, юридичної та психологічної допомоги, збільшилась кількість залучених фахівців та волонтерів, що загостило потребу у наявності кваліфікованих та підготовлених кадрів, які б могли долучитись до цієї діяльності. Ця теза стимулює дати відповідь на запитання «Яка сьогодні є освіта для тих, хто хотів би працювати у сфері молодіжної роботи?». Здійснивши ґрунтовний аналіз ми зрозуміли, що таких закладів освіти обмаль, існуюча програма «Молодіжний працівник» підвищує кваліфікацію вже працюючих спеціалістів, у той же час створене нами опитування показало, що особливо студенти соціо-гуманітарного напрямку зацікавлені в отриманні навичок необхідних для цієї сфери, певна частина не знає, що така галузь існує, але хотіла б розібратися детальніше, і усе вищезазначене актуалізує потребу у створенні тренінгів, курсів, програм для студентів різної спеціальності.

Нами було розроблено програму формування уявлення студентів ЗВО про функції молодіжного працівника. Програма спрямована на ознайомлення студентів з основами молодіжної роботи, її принципами, методами та інструментами. Учасники такого курсу зможуть розвинути практичні навички, необхідні для ефективної роботи з молоддю в різних соціальних контекстах.

На нашу думку, студенти будь-якої спеціальності могли б пройти цей курс для того, аби отримати базові знання та певну готовність до роботи у цій сфері. Система саме такого навчання дозволяє не просто прочитати що таке «молодіжна робота», а проаналізувати різноманітну інформацію, виконати практичні завдання, опанувати певні навички та пройти узагальнююче тестування у кінці кожного модулю.

Мета програми:

- Забезпечити студентів базовими знаннями про молодіжну роботу.
- Ознайомити студентів з основними методами та інструментами молодіжної роботи.
- Підвищити обізнаність студентів про важливість молодіжної роботи в суспільстві.
- Сприяти розвитку навичок, необхідних для роботи з молоддю.

Відповідно до цього, ми пропонуємо розглянути структуру такої програми:

Модуль 1: Вступ до молодіжної роботи

Тема 1.1: *Що таке молодіжна робота?*

- Поняття та нормативно-правове регулювання
- Хто та де реалізовує молодіжну роботу?
- Роль молодіжної роботи в суспільстві

Тема 1.2: *Основні засади молодіжної роботи*

- Принципи та цінності молодіжної роботи
- Етичні питання та професійні стандарти

Модуль 2: Методи та інструменти молодіжної роботи

Тема 2.1: *Активні методи роботи з молоддю*

- Тренінги, воркшопи, інтерактивні заходи

Тема 2.2: *Використання технологій у молодіжній роботі*

- Соціальні медіа та онлайн-інструменти
- Розвиток та управління онлайн-спільнотами та платформами

Модуль 3: Практичні аспекти молодіжної роботи

Тема 3.1: *Планування та організація заходів*

- Планування проєктів та програм
- Організація подій та активностей

Тема 3.2: *Навички комунікації та лідерства*

- Ефективне спілкування та вирішення конфліктів
- Розвиток лідерських якостей

Модуль 4: Співпраця та партнерство

Тема 4.1: *Робота з громадськими організаціями та державними установами*

- Взаємодія з ГО
- Залучення ресурсів та партнерів

Тема 4.2: *Міжнародна співпраця в молодіжній роботі*

- Програми обміну та міжнародні проєкти

Програма передбачає чотири пов'язані між собою послідовних модулів, що дозволяють дізнатися та опанувати різні актуальні напрямки молодіжної роботи. Ми передбачаємо, що у перспективі це може також бути онлайн-курс, який матиме два варіанти для різного запиту студентів. Перший варіант є ознайомчий, який дає можливість дізнатися базову інформацію про молодіжну роботу, надає скорочену інформацію для загального розуміння реалізації цього напрямку та підходить для тих студентів, які б хотіли більше дізнатися про цю сферу, а далі вирішити для себе чи хотіли б вони поглибити свої знання та вже опанувати певні навички, які б стали їм у нагоді у професійній діяльності. Другий варіант є розширеним та дозволяє отримати максимально повну інформацію про молодіжну роботу, її напрямки та допомагає отримати базовий досвід для роботи у цій сфері. Такий варіант підійде для тих студентів, які розглядають професійну діяльність та хочуть отримати навички та компетентності, які б дозволили розпочати свій шлях. Варто наголосити, що така інновація дозволить широкому колу студентів різної спеціальності

дізнатися про молодіжну роботу, а також допомогти підготувати майбутніх фахівців. Отже, давайте детальніше розглянемо кожен модуль програми.

Перший модуль нашої програми «Вступ до молодіжної роботи» присвячений введенню студентів у світ молодіжної роботи, наданню базових знань та розуміння ключових аспектів цієї сфери. Модуль складається з двох основних тем, кожна з яких охоплює важливі питання та концепції.

Перша тема цього модуля «Що таке «молодіжна робота?». Вона починається з розгляду поняття молодіжної роботи та її нормативно-правового регулювання. Студенти мають змогу дізнатися, що таке молодіжна робота, її основні цілі та завдання, як вона реалізовується на національному та міжнародному рівнях. Вони ознайомляться з основними нормативними документами, які регулюють молодіжну роботу в Україні та світі, включаючи закони, постанови уряду, а також міжнародні нормативні акти, такі як Конвенція ООН про права дитини та Європейська хартія з питань молоді. Особлива увага приділяється правам та обов'язкам молодіжних працівників, що забезпечить студентам розуміння правового статусу цієї професії.

Далі студенти поглиблюють своє уявлення стосовно реалізації молодіжної роботи та отримують відповідь на запитання «Хто та де реалізовує молодіжну роботу?». Вони дізнаються про різних суб'єктів молодіжної роботи, включаючи державні установи та громадські організації, які відіграють важливу роль у цій сфері. Також буде розглянуто, де саме реалізується молодіжна робота, огляд молодіжних центрів, громадських просторів. Студенти ознайомляться з прикладами успішних проєктів та програм, реалізованих у різних місцях та організаціях.

Останнім аспектом цієї теми є роль молодіжної роботи в суспільстві, зокрема в умовах війни. Студенти дізнаються, як молодіжна робота сприяє соціальній інтеграції молоді, зменшуючи соціальну ізоляцію та підтримуючи молодь з вразливих груп. Буде розглянуто, як молодіжна робота впливає на освітній контекст, включаючи неформальну освіту та розвиток життєвих навичок, а також підтримку формальної освіти. Студенти також оцінять, як

молодіжна робота формує активну громадянську позицію, заохочує волонтерство та участь молоді в громадських ініціативах та проектах.

Друга тема модуля зосереджується на основних засадах молодіжної роботи, починаючи з її принципів та цінностей. Студенти дізнаються про ключові принципи молодіжної роботи. Розглянуть, як принцип вільного волевиявлення впливає на мотивацію та активність молоді, чому важливо розвивати навички та зміцнювати зв'язки, а не виправляти «проблемну поведінку», а також про те, чому цінно включати молодь для реалізації проєктів для молоді.

Далі студенти ознайомляться з етичними питаннями та професійними стандартами у молодіжній роботі. Вони дізнаються про основні етичні принципи та норми, що регулюють діяльність молодіжних працівників, важливість захисту особистих даних та забезпечення гідних умов праці молодих людей. Також буде розглянуто професійний стандарт, що визначає компетенції фахівців.

Практичними завданнями на цьому етапі може бути аналіз нормативних документів, конкретних прикладів успішних молодіжних проєктів, визначення ключових факторів успіху.

Загалом, цей модуль забезпечить студентам глибоке розуміння основ молодіжної роботи, її значення в сучасному суспільстві, а також етичних та професійних стандартів, що регулюють цю діяльність. Це створить міцну базу для подальшого вивчення спеціалізованих тем та практичної діяльності у сфері молодіжної роботи.

Другий модуль курсу присвячений практичним аспектам молодіжної роботи, зокрема методам та інструментам, які можуть бути використані для ефективної взаємодії з молоддю. Студенти вивчатимуть різноманітні активні методи роботи та можливості, а також успішні кейси від практикуючих фахівців.

Першою темою цього модулю є «Активні методи роботи з молоддю». У цій темі увага зосереджується на активних методах роботи з молоддю, які

сприяють залученню, мотивації та розвитку молодих людей. Студенти дізнаються, як організовувати та проводити тренінги, воркшопи та інтерактивні заходи. Вони розглянуть різні підходи до створення ефективних навчальних сесій, орієнтованих на розвиток конкретних навичок, таких як лідерство, командна робота, комунікація та критичне мислення.

Особливий акцент буде зроблено на важливості інтерактивних та практичних заходів, які сприяють активному залученню молоді та підвищенню ефективності навчання. Студенти ознайомляться з методами фасилітації та модерації групових процесів, що допоможе їм ефективно організовувати та проводити заходи, враховуючи потреби та інтереси учасників.

Друга тема модуля дозволяє дізнатися більше про сучасні технології у молодіжній роботі. Студенти вивчатимуть, як соціальні медіа можуть бути ефективно використані для комунікації з молоддю, залучення їх до різноманітних проектів та заходів. Вони дізнаються про стратегії створення контенту, який приваблює молодих людей, та інструменти для управління соціальними платформами.

Крім того, студенти досліджуватимуть можливості створення та підтримки онлайн-спільнот. Вони ознайомляться з технічними аспектами організації онлайн-заходів, такими як вибір платформи, налаштування технічних параметрів та забезпечення інтерактивності. Важливою частиною буде також розгляд кращих практик та інновацій у використанні технологій у молодіжній роботі.

Для забезпечення практичного закріплення матеріалу третього модуля, курс може включати такі завдання як розробка тренінгу для молоді на одну з тем (наприклад, лідерство, командна робота або комунікація), або створення інтерактивної вправи чи гри, яка могла б бути використана під час молодіжних заходів. Також для закріплення другої теми можна було б запросити студентів спробувати створити пост-анонс майбутнього заходу, або загалом контент-

план для соціальних мереж, який був би спрямований на заохочення молоді до участі в заходах молодіжного центру.

Загалом, цей модуль надасть студентам необхідні знання та навички для ефективного використання методів роботи з молоддю та сучасних технологій. Це допоможе їм розвинути інноваційні підходи у молодіжній роботі, забезпечуючи інтерактивність, залучення та підтримку молоді як в офлайн, так і в онлайн середовищі.

Третій модуль курсу присвячений практичним аспектам молодіжної роботи, зокрема плануванню та організації заходів, а також розвитку навичок комунікації та лідерства. Цей модуль має на меті надати студентам інструменти та методики, необхідні для успішного управління проєктами та ефективного спілкування з молоддю.

У першій темі цього модуля студенти навчаться планувати та організовувати різноманітні молодіжні проєкти та програми. Спочатку вони ознайомляться з основами проєктного менеджменту, включаючи визначення цілей, створення детального плану дій, розподіл ресурсів та розробку бюджету. Важливою частиною планування є також оцінка ризиків та розробка стратегій їх мінімізації. Студенти дізнаються про різні етапи життєвого циклу проєкту, від ідеї до завершення, та про методи моніторингу і оцінки результатів.

Далі вони зосередяться на практичних аспектах організації подій та активностей. Це включатиме навички тайм-менеджменту, логістики та координації команди. Студенти дізнаються, як підготувати все необхідне для успішного проведення заходу: від вибору місця та залучення учасників до управління технічними аспектами та забезпечення безпеки. Вони ознайомляться з методами промоції заходів, використовуючи різні канали комунікації, такі як соціальні медіа, електронні розсилки тощо. Особлива увага буде приділена оцінці ефективності проведених заходів через збирання відгуків та аналізу результатів.

Друга тема модуля присвячена розвитку навичок ефективного спілкування та лідерства, які є критично важливими для молодіжних працівників. Студенти вивчатимуть принципи ефективного спілкування, включаючи активне слухання, чітке вираження думок та емоцій, а також методи невербальної комунікації. Вони навчатимуться розпізнавати та вирішувати конфлікти, використовуючи техніки медіації та переговорів, що допоможе знижувати напругу та сприяти конструктивному діалогу у групах молоді.

Також студенти зосередяться на розвитку лідерських якостей. Вони дізнаються про різні стилі лідерства, їхні переваги та недоліки, та зможуть визначити свій власний стиль. Практичні завдання допоможуть їм розвинути навички управління командою, мотивації учасників та прийняття рішень. Студенти ознайомляться з концепцією ситуаційного лідерства, яка дозволяє адаптувати свій стиль залежно від контексту та потреб команди.

Загалом, цей модуль надасть студентам необхідні знання та практичні навички для успішної реалізації молодіжних проєктів, організації заходів та ефективного лідерства. Вони навчатимуться планувати, координувати та оцінювати молодіжні активності, а також розвиватимуть комунікаційні та лідерські здібності, що допоможе їм бути ефективними молодіжними працівниками.

Четвертий модуль курсу зосереджується на важливості співпраці та партнерства в молодіжній роботі, розглядаючи як внутрішні, так і міжнародні аспекти. Студенти дізнаються як ефективно взаємодіяти з різними організаціями та установами, а також про можливості міжнародної співпраці.

Перша тема цього модуля присвячена роботі з громадськими організаціями (ГО) та державними установами. Студенти навчатимуться налагоджувати та підтримувати взаємодію з ГО, розуміючи важливість партнерства для успішної реалізації молодіжних проєктів. Познайомляться з реальними кейсами співпраці, а також невдалими прикладами комунікації. Окрема увага буде приділена розробці спільних ініціатив та проєктів, що сприяють вирішенню соціальних проблем молоді.

Студенти також вивчатимуть методи залучення ресурсів та партнерів. Вони ознайомляться з основними принципами фандрейзингу, техніками написання грантових заявок та пошуку фінансової підтримки. Практичні завдання допоможуть студентам розвинути навички підготовки проектних пропозицій, взаємодії з потенційними спонсорами та ефективного використання отриманих ресурсів. Крім того, студенти дізнаються про важливість моніторингу та звітування перед донорами, що забезпечує прозорість та відповідальність у роботі.

Друга тема модуля охоплює аспекти міжнародної співпраці в молодіжній роботі. Студенти дізнаються про різні програми обміну та міжнародні проекти, які надають молоді можливість отримати новий досвід, розширити свій світогляд та розвинути міжкультурні компетенції. Вони ознайомляться з популярними міжнародними програмами, такими як «Erasmus+», які підтримують молодіжні обміни, стажування та навчальні візити.

Студенти навчатимуться планувати та організовувати міжнародні проекти, враховуючи особливості міжкультурної комунікації та координації. Вони дізнаються про виклики, які можуть виникнути під час реалізації таких проектів, та методи їх подолання.

Завдяки цьому модулю студенти зможуть розвинути навички ефективної співпраці з різними організаціями, залучення ресурсів та партнерів, а також навчатимуться планувати та реалізовувати міжнародні молодіжні проекти. Це надасть їм необхідні інструменти для успішної роботи в молодіжній сфері, сприятиме розвитку міжнародних зв'язків та підвищенню якості молодіжної роботи в цілому.

Отже, усі 4 модулі надають можливість детально дослідити молодіжну роботу та підготувати студентів до професійної діяльності. На нашу думку, курс має потенціал та міг би лягти в основу освітньо-професійної програми, адже сьогодні в Україні є обмаль можливостей для здобуття професійної освіти молодіжних працівників, попри те, що молодіжна робота визнана та є

професійною сферою, а це означає, що є гостра потреба у кваліфікованих кадрах, а для підготовки таких фахівців мають бути створені спеціальні окремі програми або навіть спеціальності.

Для розуміння актуальності, ефективності та для апробації нашої програми було розроблено та втілено ряд заходів, які знайомили студентів з поняттям та сутністю молодіжної роботи, її методами та інструментами реалізації, а також сприяло підвищенню зацікавленості у цій сфері.

З огляду на перший модуль нашої програми було розроблено виступ «Хто такий молодіжний працівник. Чому для безпекової розбудови суспільства важливий такий фахівець», який був спрямований на підвищення обізнаності студентів щодо молодіжної роботи. Під час Всеукраїнської молодіжної науково-практичної конференції «Роль молоді у забезпеченні соціальної та психологічної безпеки в Україні в умовах воєнного часу та повоєнної розбудови» було розглянуто, що таке молодіжна робота, хто такий молодіжний працівник та чим він займається, а також чому його діяльність сьогодні важлива. Я розробила опитувальник для слухачів цього виступу, який надала наприкінці, для того, аби зрозуміти, який досвід отримали учасники, чи було для них це актуально і чи потрібно їм більш ширше розуміння цього питання.

В опитуванні взяли участь 15 людей, серед яких 12 жінок (80% та 3 чоловіків (20%). Вік слухачів становив 53,3% – до 18 років, 33,3% – 18-20 років, 6,7% – 21-25 років та 6,7% – більше 25 років. Я попросила вказати назву навчального закладу або місце роботи, на що отримала наступні результати: 60% навчаються або працюють у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, 20% у Київському професійному коледжі з посиленою військовою та фізичною підготовкою, і по 6,7% у Ліцеї №34 ім. Віктора Максименка, Ліцей №144 ім. Григорія Ващенка та у Київському ліцеї «Тріумф». Попри зазначену кількість респондентів, слухачів цього виступу було близько 30, а отже опитування демонструє результати половини.

Перейшовши до основних запитань, спершу я дізналася чи були знайомі учасники конференції з поняттям молодіжної роботи до відвідування виступу, на що 66,7% відповіли, що вперше зіткнулися з цією діяльністю, 20% чули про це, проте не до кінця розуміють про що це, а 13,3% до виступу знали про молодіжну роботу. Результати показали, що більше половини не знають про те, що це за сфера, а відповідно це суттєво знижує варіант потенційного звернення до молодіжного центру, а тим паче професійної реалізації у цьому.

Якщо 66,7% вперше почули про молодіжну роботу, то решта самостійно дізналася через Інтернет, друзів або знайомих (20%), а інші від викладачів в університеті (13,3%).

Наступне запитання звучало так: «Чи був для вас корисний цей 20-хвилинний виступ?», на що 100% відповіли так, зокрема 53,3% більше дізналися про фахівця з молодіжної роботи та його актуальну діяльність, а 46,6% вважають, що інформації про молодіжну роботу має бути більше. Це відмінний результат, який свідчить, що такого роду виступи та інформація про молодіжну роботу має бути як у школах, у коледжах, так і в університетах. Підтверджує згадану тезу і середній результат 4,5 за 5-ти бальною шкалою на запитанні «Оцініть від 1 до 5, наскільки ви б порадили іншим відвідати лекцію про молодіжну роботу? (де 1 - точно не пораджу, а 5 - точно варто відвідати)».

Я запитала «Чи спонукає вас цей виступ дізнатися більше про молодіжну роботу? (погуглити більше інформації, подивитись події молодіжного центру)» і 86,7% відповіли ствердно, а 13,3% відповіли «Ні». Отриманий результат свідчить про те, що виступ не залишив байдужим більшу частину аудиторії і зміг запалити інтерес до молодіжної роботи.

Для того, аби зрозуміти чи цікавить учасників ця сфера як професія, я запитала «Чи розглядаєте Ви молодіжну роботу як майбутню сферу діяльності?», на що 40% відповіли «скоріше ні, адже не впевнений(а) у своїй компетентності у цій сфері», 26,7% – «скоріше так, але відчуваю, що небагато знаю про цю професію», 20% – «так, мене цікавить ця сфера, адже вона є актуальною», а 13,3% не цікавляться цією сферою. Узагальнюючи, майже

половина (46,7%) потенційно розглядають напрямок молодіжної роботи як сферу діяльності, а 40% більше вагаються, проте через недостатню компетентність, що можна виправити, за нашими припущеннями, завдяки додатковому навчанню.

Відповідно до вищезазначеної тези фінальним запитанням було: «Чи відвідали б Ви більш поглиблену лекцію/тренінг про молодіжну роботу, якби у Вас була така можливість?» і 86,6% опитаних відповіли ствердно, серед яких 33,3 % хотіли б більше дізнатись, бо це нова для них сфера, і стільки ж для розвитку загальної ерудиції, а 20% цікавляться цієї сферою, адже розглядають її як майбутнє місце роботи. Варто зазначити, що серед тих, хто цікавиться цим як професійною діяльністю є дві студентки спеціальності «Соціальна робота» та студентка Київського професійного коледжу з посиленою військовою та фізичною підготовкою, тож це може слугувати потенційною потребою для студентів, зокрема нашої спеціальності.

Підсумовуючи отриманий досвід та результати опитування після виступу про базове розуміння молодіжної роботи, можна зробити висновок, що молоді люди можуть бути зацікавленими у професійній реалізації у цій сфері, адже вважають це актуальним та важливим сьогодні, проте їм не вистачає обізнаності та можливостей, які б дозволили отримати необхідний досвід. Вищезазначене ще раз підтверджує актуальність потреби у професіоналізації молодіжної роботи та створення спеціального навчання для підготовки фахівців з питань молоді, а також програм для студентів, які б сприяли популяризації молодіжної роботи.

З огляду на третій модуль нашої програми «Практичні аспекти молодіжної роботи», ми вирішили також створити тренінг, де можна було б розвинути практичні навички, зокрема висвітлити проєктний менеджмент у молодіжній роботі. Учасниками тренінгу стали студенти різних спеціальностей, які виявили бажання поглибити свої знання у цій сфері, зокрема були присутні 10 студентів, які навчаються за такими спеціальностями як «Соціальна робота», «Тифлопедагогіка» та «Психологія».

Тренінг поєднував теоретичні знання з практичними вправами, щоб забезпечити всебічне розуміння та відпрацювання навичок, необхідних для успішної роботи з проектами, зокрема в молодіжній сфері.

Студенти познайомились із життєвим циклом проекту, дізналися як виокремлювати проблему, розбирали причини та потенційні наслідки якщо не вирішувати конкретне питання, вчилися визначати цільову аудиторію, складати бюджет, розподіляти обов'язки у команді, планувати реалізацію проекту за тижнями, і врешті-решт формувати критерії оцінки ефективності та успішності проробленої роботи.

Після тренінгу ми попросили заповнити форму зворотного зв'язку для того, щоб зрозуміти наскільки ефективним був тренінг для студентів. Першим запитанням було «Чи були знайомі учасники з поняттям молодіжної роботи до відвідування заходу», на що 50% відповіли, що вперше зіткнулися з цією діяльністю, 20% чули про це, проте не до кінця розуміють про що це, а 30% до виступу знали про молодіжну роботу. Відповідаючи на запитання «Чи був для вас корисний цей тренінг?» та «Чи плануєте ви використовувати отримані знання у майбутній професійній діяльності?» усі респонденти відповіли ствердно, що вказує на актуальність та потребу у розвитку навичок проектного менеджменту у сучасного фахівця різної спрямованості.

Для того, аби зрозуміти чи цікавить учасників саме ця сфера як професія, ми запитали «Чи розглядаєте Ви молодіжну роботу як майбутню сферу діяльності?», на що 40% відповіли «скоріше ні, адже не впевнений(а) у своїй компетентності у цій сфері», 30% – «скоріше так, але відчуваю, що небагато знаю про цю професію», 20% – «так, мене цікавить ця сфера, адже вона є актуальною», а 10% не цікавляться цією сферою. Відповідно фінальним запитанням було: «Чи відвідали б Ви більш поглиблену лекцію/тренінг про молодіжну роботу, якби у Вас була така можливість?» і 70% опитаних відповіли ствердно, серед яких 40% хотіли б більше дізнатись, бо це нова для них сфера, 10% для загальної ерудиції, а 20% цікавляться цієї сферою, адже розглядають її як майбутнє місце роботи.

Отже, після проведення тренінгу та аналізу зворотного зв'язку від учасників, ми можемо зробити висновок, що сьогодні студенти, зокрема соціо-гуманітного профілю, цікавляться молодіжною роботою, деякі навіть розглядають діяльність фахівців з питань молоді як майбутнє місце роботи. Запропонований модуль практичної діяльності спеціалістів, зокрема про проєктний менеджмент, є цікавим, практичним та корисним, а більшість студентів хотіли б пройти більш поглиблений курс про молодіжну роботу, що свідчить про актуальність нашої запропонованої програми, яку можна подалі розвивати та трансформувати у повноцінний онлайн-курс для студентів.

3.2. Рекомендації щодо популяризації молодіжної роботи в Україні на основі апробованої програми

Молодіжна робота є одним з важливих та складних напрямків соціальної сфери, оскільки молодь є однією з найбільш вразливих груп населення та потребує особливої уваги та допомоги. Розвиток сучасної системи молодіжної роботи є важливим завданням сьогодення, оскільки вона може допомогти забезпечити молоді соціальну підтримку, сприяти їхньому саморозвитку та включенню в суспільство. Отримані та проаналізовані нами результати дослідження студентів ЗВО, фахівців молодіжної сфери та апробована програма засвідчили про необхідність розвитку напрямку молодіжної роботи, а розвиток передбачає у тому числі привернення уваги та популяризацію такої сфери діяльності. Отже, ми пропонуємо власні рекомендації щодо популяризації молодіжної роботи в Україні.

По-перше, важливо надати студентам можливість обирати навчання з напрямку молодіжної роботи. Зокрема, ефективним способом могло б бути включення вибіркових дисциплін, орієнтованих на молодіжну роботу, в рамках існуючих навчальних програм, що сприятиме формуванню професійних компетенцій у майбутніх спеціалістів. Такий підхід дозволить студентам різних спеціальностей ознайомитися з основами молодіжної роботи та, можливо, зацікавитися цією сферою як потенційною кар'єрою. На нашу

думку, є потреба також у запровадженні освітньо-професійних програм з молодіжної роботи, зокрема у межах спеціальності 231 «Соціальна робота», оскільки це дозволить студентам отримати глибокі знання та навички, необхідні для ефективної роботи з молоддю.

По-друге, важливою є роль громадського сектору у популяризації молодіжної роботи. Необхідно активно висвітлювати діяльність молодіжних працівників у медіа та соціальних мережах, демонструючи їх внесок у розвиток суспільства. Організації, що працюють з молоддю, мають заохочувати молодих людей до волонтерства, що може стати першим кроком до професійної діяльності у сфері молодіжної роботи. Волонтерський досвід сприятиме розвитку лідерських якостей, соціальних навичок та усвідомленню важливості соціальної відповідальності.

По-третє, держава також повинна активно підтримувати популяризацію молодіжної роботи. Це може включати фінансування освітніх програм, спрямованих на підготовку молодіжних працівників, створення спеціалізованих курсів підвищення кваліфікації, а також розробку національних стратегій та програм, що сприятимуть розвитку молодіжної роботи. Оскільки сфера молодіжної роботи сьогодні покриває багато запитів та є необхідною діяльністю, що також на державному рівні підтверджується через внесення до класифікатора професії, створення професійного стандарту, то це може стати перспективним та стратегічним напрямком для розвитку держави.

Таким чином, комплексний підхід до популяризації молодіжної роботи в Україні, який включає освітні, громадські та державні ініціативи, сприятиме підвищенню престижу цієї професії та розвитку компетентних молодіжних працівників.

Висновки до розділу 3

Сьогодні студенти з одного боку недостатньо знають про молодіжну роботу, або не до кінця розуміють її значення, а з іншого боку, маючи

можливість детальніше поспілкуватись та дізнатися більше, виявляють зацікавленість та інтерес як до сфери загалом, так і до потенційної професійної діяльності. Це підтверджує нашу гіпотезу про те, що інформації, формального та неформального навчання про молодіжну роботу має ставати більше.

Нами було запропоновано програму формування уявлення студентів ЗВО про функції молодіжного працівника, ознайомлення з основами молодіжної роботи, її принципами, методами та інструментами. Завдяки цій програмі студенти зможуть розвинути практичні навички, необхідні для ефективної роботи з молоддю у різних соціальних контекстах. Враховуючи універсальність та важливість знань з молодіжної роботи, програма є корисною для студентів будь-якої спеціальності. Вона забезпечує не лише теоретичне розуміння молодіжної роботи, але й включає практичні завдання, що дозволяють студентам опанувати необхідні навички. Система навчання передбачає чотири послідовних модулів, кожен з яких охоплює різні аспекти молодіжної роботи.

Апробація двох модулів програми дала змогу зрозуміти, що студенти цікавляться молодіжною роботою, вони відвідали б більш поглиблену лекцію або тренінг про цю сферу, а отримані знання у будь-якому випадку планують використовувати у майбутній професійній діяльності. Важливим результатом також є те, що частина студентів завдяки нашому дослідженню зацікавилися молодіжною роботою і тепер розглядають її як професію, що вже може свідчити про ефективність нашої наукової роботи.

Ми також виокремили рекомендації щодо популяризації молодіжної роботи в Україні на основі апробованої програми, де визначили, що у поєднанні освітніх, громадських та державних ініціатив можна сьогодні розвивати цю сферу, адже вона є перспективною та актуальною.

ВИСНОВКИ

У сучасному світі молодь залишається одним з найважливіших рушіїв соціальних процесів. Вона завжди була активним учасником життя суспільства та виступала ініціатором змін у різних галузях, включаючи політику, культуру, економіку та соціальні питання. Завдяки своїй енергії, творчому потенціалу та бажанню зробити свій внесок у розвиток світу, молодь здатна змінювати своє оточення та формувати своє майбутнє. У зв'язку з цим, розвиток молодіжної роботи є важливою складовою соціального розвитку країни, оскільки вона сприяє активному участі молоді в суспільному житті та формуванню громадянської свідомості.

В останні роки молодіжна робота зазнає значних змін, відбувається її стрімкий розвиток та професіоналізація, а молодіжні центри все частіше стають осередком, який підтримує не тільки молодь, а інших членів громади. Така тенденція стимулює з'являтися все більше нових методів, технологій роботи, успішних практик та наукових підходів. Завдяки роботі молодіжних центрів та працівників, молодь має можливість використовувати свій потенціал та досягати своїх професійних та особистих цілей, а також активно приймати участь у соціальному житті своєї громади. Висока активність молодіжних центрів та працівників свідчить про зростання їх впливу на формування молодіжної політики та її реалізацію на практиці, а також потребу у кваліфікованих спеціалістів у цій галузі.

Ми визначили, що сьогодні в Україні існує два університети, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини та Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», які пропонують освітньо-професійну програму з підготовки фахівців з молодіжної роботи в межах спеціальності «Соціальна робота». Декілька інших закладів вищої освіти мають вибіркові дисципліни, що поглиблюють знання студентів щодо молодіжної політики та навичок роботи з молоддю. Основною програмою підвищення кваліфікації для спеціалістів у цій сфері є базовий тренінг

«Молодіжний працівник», який забезпечує опанування ключових компетенцій для вирішення актуальних проблем молоді в громадах.

Результати нашого емпіричного дослідження показали, що студенти мають неоднозначні уявлення про молодіжну роботу, часто асоціюючи її з розвитком, нетворкінгом та неформальною освітою, але також вважаючи її неофіційною та з низькою оплатою. Половина респондентів не бачить у молодіжній роботі офіційної професії, що вказує на низьку обізнаність у цій сфері. Більшість студентів не відвідували заходи молодіжних центрів, але виявили зацікавленість у поглиблених лекціях та тренінгах з молодіжної роботи. Висока частка студентів хотіла б реалізувати себе у цій сфері, але через брак інформації та компетенцій сумнівається у своїх можливостях. Респонденти у більшості підтримують введення окремого предмету «Молодіжна робота» до навчальних програм, що сприяло б їх професійному розвитку. У той же час найбільш актуальним це могло бути для студентів соціальної роботи, освіти/педагогіки, психології та соціології.

Проаналізоване нами онлайн-дослідження від Міністерства молоді та спорту та Всеукраїнського молодіжного центру щодо потреб у вищій освіті за освітньою програмою «Молодіжний працівник» дало змогу підтвердити тезу про необхідність формальної освіти, готовність фахівців, що реалізують молодіжну політику та самих молодіжних працівників до розвитку та навчання, адже це б значно вплинуло на ефективність та результативність діяльності.

Враховуючи, що молодь зацікавлена у професійній реалізації у цій сфері, адже вважають це актуальним та важливим сьогодні, проте їм не вистачає обізнаності та можливостей, які б дозволили отримати необхідний досвід, а також на підставі проаналізованої теоретичної інформації, досліджень ми запропонували програму формування уявлення студентів ЗВО про функції молодіжного працівника. Програма спрямована на ознайомлення студентів з основами молодіжної роботи, її принципами, методами та

інструментами. Курс складається з чотирьох взаємопов'язаних модулів, які охоплюють різні актуальні аспекти молодіжної роботи.

Апробувавши нашу програму, ми познайомили студентів з молодіжною роботою та діяльністю фахівців з питань молоді, змогли зацікавити їх дізнатися більше про молодіжну роботу, а деякі студенти після наших заходів почали розглядати цей напрямок як професійну діяльність.

Зважаючи на вищезазначене, ми вважаємо, що сьогодні важливо популяризувати молодіжну роботу та діяльність молодіжних працівників, тож ми запропонували рекомендації, які складають комплексний підхід та можуть вплинути на професіоналізацію цієї сфери, а також підсилити вже існуючу структуру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артеменко І. В. Ваємодія суб'єктів формування і реалізації молодіжної політики в Україні: вибір моделі. *Аспекти публічного управління* 5, № 1–2, 2017: 19–25.
2. Барабаш В. Інституціалізація молодіжного руху України. *Політичний менеджмент*, 2004. С. 98–111.
3. від 12.03.2021 р. № 94/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021> (дата звернення: 21.04.2024).
4. Гейнак О. Базовий тренінг програми “Молодіжний працівник” як інструмент формування когорти фахівців, які працюють із молоддю. *Young Scientist. Педагогічні науки.*, 2021. № 7 (95).
5. Документ з пропозиціями та рекомендаціями щодо запровадження системи підготовки фахівців з молодіжної роботи в Україні. 2024. URL: <https://youth-worker.org.ua/library/dokument-z-propozytsiiamy-ta-rekomendatsiiamy-shchodo-zaprovadzhennia-systemy-pidhotovky-fakhivtsiv-z-molodizhnoi-roboty-v-ukraini/> (дата звернення 07.05.2024).
6. Коляда Н., Левченко Н. Розвиток молодіжної роботи в умовах вищого закладу освіти (з досвіду діяльності молодіжного центру «Start» Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини). *Соціальна робота та соціальна освіта*, (2), 2019, 87–96.
7. Коляда Н., Левченко Н., Ісаченко В. Підготовка фахівців до роботи з молоддю: історичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*, 2020. С. 61.
8. Левченко Н. В., Коляда Н. М. Становлення та розвиток програми «Молодіжний працівник» в Україні. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Випуск 84, 2021 С. 98–103.
9. Левченко Н. Молодіжний працівник – сучасний професіонал з молодіжної роботи. *Ввічливість. Humanitas*, № 6, 2021. С. 28–37.

10. Левченко Н. Підготовка майбутніх фахівців спеціальності «Соціальна робота» до молодіжної роботи. *Вісник Humanitas*. 2022. № 2. С. 14–23.
11. Левченко Н. В. Підготовка соціальних працівників до роботи з молоддю (із досвіду неформальної освіти). Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. *Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2020. Випуск 77. С. 127–132.
12. Левченко Н., Коляда Н. Молодіжна робота в Україні: історія становлення та перспективи розвитку. *Соціальна робота та соціальна освіта*, №2 (9), 2022. С. 252–261.
13. Левченко, Н. (2021). Зміст підготовки майбутніх соціальних працівників до молодіжної роботи: з досвіду Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. *Social Work and Education*, Vol. 8, No. 3. pp. 352-363
14. Молодіжна політика в Україні: навчальний посібник / П. В. Горінов, Р. Г. Драпушко, Н. А. Драпушко, О. Є. Ільюк / за заг. ред. акад., проф. В. П. Андрущенко. Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2023. 304 с.
15. Молодіжна робота: запитання та відповіді: навчально-методичний посібник для фахівців, які працюють з молоддю. Київ: ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики», 2020. 84с. URL: <https://dismp.gov.ua/molodizhna-robota-zapytannia-ta-vidpovidi/>
16. Навчальна програма «Молодіжний працівник» URL: <https://youth-worker.org.ua/uchamnyk/> (дата звернення 16.04.2024).
17. Національна молодіжна стратегія до 2030 року, затверджена Указом Президента України
18. О. Мурашкевич, К. Савчук, І. Сущенко, О. Юрик. Базовий тренінг за програмою «молодіжний працівник»: навч. посіб. Київ : : ТОВ “Компанія “Ваїте””, 2014. 213 с.

19. Опис вибіркового освітнього компоненту Волинського національного університету імені Лесі Українки «Основи молодіжної роботи» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота URL: <https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2024-02/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B8.pdf> (дата звернення 21.04.2024).

20. Освітньо-професійна програма Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» «Соціальна та молодіжна робота» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота (2021) URL: https://www.nmu.org.ua/ua/content/infrastructure/structural_divisions/science_met_dep/OPP%20bakalavr/231%20%D0%B1%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B%D0%B0%D0%B2%D1%80%20%D0%9E%D0%9F%D0%9F-22.pdf (дата звернення 21.04.2024).

21. Освітньо-професійна програма Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини «Соціальна робота (Молодіжна робота)» другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота, 2021. URL: <https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/07/%D0%9E%D0%9F%D0%9F-%D0%A1%D0%BE%D1%86%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0-%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0-%D0%9C%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0-%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0-2.pdf>

22. Освітньо-професійна програма Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини «Соціальна робота (Молодіжна робота)» другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота (2021). URL: <https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/%D0%9E%D0%9F%D0%9F->

%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD
%D0%B0-%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0-
%D0%9C%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%B6%D0%BD
%D0%B0-%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0.pdf (дата
звернення 21.04.2024).

23. *Особливості формування світоглядної позиції особистості в умовах дитячого об'єднання* : монографія / О.В. Безпалько, О.В. Касьянова [та ін.] ; наук. ред. Т. К. Окушко. Кіровоград : «Імекс-ЛТД». 260 с.

24. ПАВЛИК Н. Молодіжна соціальна робота як навчальна дисципліна. Дослідження формальної і неформальної освіти у соціальній сфері, 2022. С.66-71.

25. Пеша І. В. Обґрунтування напрямів та завдань молодіжної роботи на рівні територіальної громади. *Інвестиції: практика та досвід*, 2020, 19–20: 155–160.

26. Пеша І., Програма «Молодіжний працівник» як дієвий інструмент реалізації молодіжної політики в Україні. *Соціальна робота та соціальна освіта*, (2 (7)), 2021, 173–185.

27. Полівко Л. Ю. Професійна підготовка соціальних працівників в умовах «гібридної» війни. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціальна робота. Вип. 1(3) відп. ред. О.В. Чуйко. Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, 2018. С. 72–75.

28. Полівко Л. Ю. Трансформація соціальної роботи у науковій підготовці майбутніх спеціалістів. *Перспективи та інновації науки* (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина») : журнал. 2023. №7 (25) 2023. С. 372–383.

29. Полівко Л. Ю., Бабич П. Ю. Уявлення учнів шкіл про соціальну роботу як професію. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. К. : Інстит психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2019. Том VII. Екологічна психологія. Випуск 48. С. 165–175.

30. Полівко Л. Ю., Рогаль Н. І. Популяризація спеціальності «соціальна робота» в умовах суспільних змін. Актуальні дослідження в соціальній сфері : матеріали чотирнадцятої міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18 листопада 2019 р.) / гол. ред. В. В. Корнещук. Одеса: ФОП Бондаренко М. О., 2019. С. 105–107.

31. Полівко Л.Ю. Професійна компетентність фахівців із соціальної роботи в практичній діяльності. Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (15–16 березня 2018 року, Київ) / за ред. Ю. М. Швалба. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2018. С. 159–162.

32. Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи, 2016. URL: http://www.dsmsu.gov.ua/media/2017/03/20/1/PDF_Ukr_text_Portfolio.pdf

33. Про затвердження Зміни № 10 до національного класифікатора ДК 003:2010: наказ Міністерства економіки України від 25.10.2021 № 810 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0810930-21#Text> (дата звернення: 14.05.2023).

34. Про затвердження типових положень про молодіжний центр та про експертну раду при молодіжному центрі : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.2017 р. № 1014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1014-2017-п#Text> (дата звернення: 14.05.2023).

35. Про Комплексні заходи Кабінету Міністрів України щодо реалізації державної молодіжної політики в Україні («Молодь України») : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.1998р. №348. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348-98-п#Text> (дата звернення: 14.05.2023).

36. Про молодіжні та дитячі громадські організації : Закон України від 01.12.1998 р. № 281-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 1. ст.2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/281-14#Text> (дата звернення: 14.05.2023).

37. Про основні засади молодіжної політики : Закон України від 27.04.2021 р. № 1414-IX. Відомості Верховної Ради України. 2021. № 25. ст.233. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text> (дата звернення: 14.05.2023).

38. Професійний стандарт «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)» https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/490-ps_fahivec_z_pitan_molodi_molodiznij_pracivnik.pdf

39. Професійний стандарт за професією «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)» затверджено. 04.04.2023. URL: <https://fspu.udpu.edu.ua/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%82-%D0%B7%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%96%D1%94%D1%8E-%D1%84/>

40. Результати онлайн-опитування щодо потреб у вищій освіті за освітньою програмою «Молодіжний працівник». 01.04.2024 URL: <https://youth-worker.org.ua/news/rezultaty-onlayn-opytuvannia-shchodopotreb-u-vyshchiy-osviti-za-osvitnoiu-prohramoiu-molodizhnyu-pratsivnyk/> (дата звернення 07.05.2024).

41. Робоча програма Київського університету імені Бориса Гринченка навчальної дисципліни «Молодіжна робота в громаді» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота (2023) URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/47735/1/I_Nokhrina_MRG.pdf (дата звернення 21.04.2024).

42. Робоча програма Криворізького державного педагогічного університету навчальної дисципліни «Методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота (2022) URL:

<https://drive.google.com/file/d/1QUyHSab1566mvZOYcLmX81a6o5MbE13c/view>
(дата звернення 21.04.2024).

43. Робоча програма Криворізького державного педагогічного університету навчальної дисципліни «Соціальна молодіжна політика» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота (2020) URL: https://drive.google.com/file/d/1bogJ_lHozRIN412K20abtQ8gF5Q1G_9w/view
(дата звернення 21.04.2024).

44. Становище молоді в Україні: аналітичний звіт, складений робочою групою ООН у справах молоді. Київ, 2019. 80 с. URL: <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2020-06/THE%20STATE%20OF%20YOUTH%20IN%20UKRAINE%202019%20%D1%83%D0%BA%D1%80.pdf>

45. Участь молоді в процесах реформування держави. Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2017 року). Київ: ДП «Редакція інформаційного бюлетеня «Офіційний вісник Президента України», 2018. 100 с.

46. Хронологія. Молодіжна політика в незалежній Україні. URL: <https://auyc.org.ua/blog/strong-khronolohiia-molodizhna-polityka-v-nezalezhniy-ukraini-strong/>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

АНКЕТА

Доброго дня, шановні респонденти!

Ми проводимо дослідження спрямоване на визначення уявлення студентів закладів вищої освіти про функції молодіжного працівника.

Просимо Вас взяти участь в опитуванні та відповісти на наведені нижче запитання. Тут немає правильних чи неправильних відповідей, є лише Ваша особиста позиція.

І блок

Вкажіть, будь ласка, дані про себе:

1. Ваша стать:

- А) Жіноча
- Б) Чоловіча

2. Вкажіть, будь ласка, ваш вік:

- А) до 18 років
- Б) 18-20
- В) 21-25
- Г) більше 25 років

3. Вкажіть, будь ласка, ваше місто навчання _____.

4. У якому ЗВО ви навчаєтесь?

5. Вкажіть, будь ласка, за якою спеціальністю Ви навчаєтесь.

6. Вкажіть, будь ласка, на якому курсі Ви зараз навчаєтесь?

- А) 1 курс ОС «Бакалавр»
- Б) 2 курс ОС «Бакалавр»
- В) 3 курс ОС «Бакалавр»
- Г) 4 курс ОС «Бакалавр»
- Д) 1 курс ОС «Магістр»

II блок

7. Як Ви вважаєте, що таке молодіжна робота?

- А) робота різного спрямування з молоддю
- Б) створення умов, що сприяють різноманітному розвитку молодих людей
- В) комплекс заходів, що орієнтовані на молодь та проводяться разом із молоддю і для молоді засобами неформальної освіти
- Г) важко відповісти
- Д) не знаю, що таке молодіжна робота

8. Які асоціації Ви маєте з молодіжною роботою? (Власна відповідь)

9. Як Ви вважаєте, чи існує офіційно така професія як молодіжний працівник (чи внесена у класифікатор професій)?

- А) Так, існує
- Б) Ні, не існує

10. Чим, на вашу думку, займається молодіжний працівник? (вказіть декілька варіантів)

- А) планування та організація заходів з національно-патріотичного виховання, а також заходів спортивного, культурного, соціального спрямування
- Б) планування та організація заходів щодо підприємницької діяльності та кар'єри
- В) сприяння взаємодії молоді з громадськістю та владою, а також об'єднанню їхніх голосів у справах, які стосуються молоді
- Г) аналіз потреб молоді конкретного району/міста/області
- Д) допомога фахівцям з соціальної роботи у справах, що стосуються дітей та молоді

**11. Які, на вашу думку, є напрями роботи у молодіжного працівника?
(вказіть декілька варіантів)**

- А) Культурно-дозвіллєвий;
- Б) екологічний;
- В) спортивний;
- Г) соціальний;
- Д) неформальна освіта;
- Е) професійний розвиток;
- Є) національно-патріотичне виховання.

12. Звідки Ви дізнались вперше про молодіжну роботу?

- А) від вчителів у школі
- Б) від викладачів в університеті
- В) самостійно дізнався через Інтернет/друзів/знайомих/колег
- Г) вперше чую про молодіжну роботу

13. Чи хотіли б Ви більше дізнатись про цей напрямок роботи?

- А) Так, мене цікавить ця сфера, адже я розглядаю її як майбутнє місце роботи
- Б) так, я б хотів(ла) більше дізнатись, бо це нова для мене сфера
- В) так, я б хотів(ла) більше дізнатись, для загальної ерудиції
- Г) ні, я достатньо знаю про цей напрямок і це не є сферою моїх інтересів

14. Чи відвідували Ви колись заходи від молодіжного центру?

- А) Так, я відвідував(ла) заходи у місцевому молодіжному центрі
- Б) Так, я співпрацював(ла) з молодіжним центром
- В) Ні, але вже запланував(ла) захід
- Г) Ні, не мав такої можливості
- Д) Ні, не відвідував, тому що не цікавлять такі заходи

15. Чи відвідали б Ви лекцію/тренінг про молодіжну роботу, якби у Вас була така можливість?

- А) Так, мене цікавить ця сфера, адже я розглядаю її як майбутнє місце роботи
- Б) так, я б хотів(ла) більше дізнатись, бо це нова для мене сфера

- В) так, я б хотів(ла) більше дізнатись, для загальної ерудиції
- Г) не впевнений(а)
- Д) ні, я достатньо знаю про цей напрямок і це не є сферою моїх інтересів

16. Чи розглядаєте Ви молодіжну роботу як майбутню сферу діяльності?

- А) Так, мене цікавить ця сфера, адже вона є актуальною
- Б) скоріше так, але відчуваю, що не багато знаю про цю професію
- В) скоріше ні, адже не впевнений(а) у своїй компетентності у цій сфері
- Д) ні, це не є сферою моїх інтересів

17. На вашу думку, чи необхідно додати предмет «Молодіжна робота» до освітньої програми вашої спеціальності?

- А) Так, це дуже актуально і могло б бути сферою професійних інтересів студентів моєї спеціальності
- Б) так, адже зараз молодіжна робота покриває багато напрямів роботи, а отже уявлення про цю сферу важливо формувати у студентів різної спрямованості
- В) так, можливо, не усім буде цікава ця сфера як напрямок роботи, але розуміти про послуги, які надає молодіжний центр важливо кожному
- Д) так, але лише для студентів спеціальностей «Соціальна робота», «Психологія», «Соціальна педагогіка»
- Е) так, але лише як вибірковий предмет
- Є) ні, цей предмет не важливий та не актуальний для вивчення студентів моєї спеціальності

18. На вашу думку, студентам якої галузі знань та спеціальностей важливо мати предмет «Молодіжна робота»?

- А) Освіта/Педагогіка (Освітні, педагогічні науки, Дошкільна освіта, Початкова освіта, Середня освіта (за предметними спеціальностями), Професійна освіта (за спеціалізаціями), Спеціальна освіта, Фізична культура і спорт)
- Б) Соціальні та поведінкові науки (Психологія, Соціологія)
- В) Управління та адміністрування (Менеджмент, Маркетинг, Підприємництво та торгівля)
- Д) Соціальна робота (Соціальна робота, Соціальне забезпечення)

Е) Культура і мистецтво (Аудіовізуальне мистецтво та виробництво, Дизайн, Образотворче мистецтво, Хореографія, Музичне мистецтво, Сценічне мистецтво, Менеджмент соціокультурної діяльності)

Є) Публічне управління та адміністрування

19. Чи мали Ви ознайомлення зі сферою молодіжної роботи у рамках свого навчання в університеті?

А) Так, ми маємо окремий предмет, присвячений цій сфері

Б) Так, ми мали цю тему у рамках інших предметів

В) Так, але це не було передбачено темою занять

Д) Ні, не було ознайомлення

Дякуємо Вам за відповіді!